

Ksenofobia w natarciu.

Monitoring mowy nienawiści
w kampanii wyborczej w 2023 r.



Ksenofobia w natarciu. Monitoring mowy nienawiści w kampanii wyborczej w 2023 r.

Autorki: Ada Tymińska, Olga Świerkocka

Konsultacja merytoryczna: Małgorzata Szuleka

Partner projektu: SentiOne

Projekt graficzny i skład: Natalia Przybysz

Wydawca: Helsińska Fundacja Praw Człowieka

ul. Wiejska 16
00-490 Warszawa

Publikacja dostępna na licencji Creative Commons uznanie autorstwa – na tych samych warunkach 4.0 (CC BY-SA 4.0)

Warszawa, luty 2024

Raport powstał w ramach programu German Marshall Fund „Central Europe—Building Resilience in Civil Society” (CEBRICS) finansowanego z środków USAID.



Spis treści

EXECUTIVE SUMMARY

1. ZAKRES RAPORTU

2. POCZĄTEK WYBORCZEGO MARATONU – KAMPANIA PARLAMENTARNA 2023

- 2.1 Poszukiwanie narracji – od wpływów rosyjskich do praw reprodukcyjnych – prekampania
- 2.2 Mikrotargetowanie i makronadużycia – kampania wyborcza i referendalna
- 2.3 Mobilizacja wyborcza i porażka referendum – dzień wyborów

TIMELINE

3. KSENOFOBIA/ANTYUCHODŹCY

- 3.1 „To Ukrainie powinno zależeć na tym, aby Polska ją wspierała” – antyukraińskie postawy
- 3.2 „Drogie szwaby: nie!” – antyniemieckie i antyunijne wypowiedzi
- 3.3 „Kretynki tańczą z nachodźcami” – antymigranckie narracje
- 3.4 *Zielona granica*
- 3.5 Główni aktorzy i dynamika rozpowszechniania

4. „SEKSUALIZACJA I GENDEROWA PROPAGANDA”. WĄTKI ANTY-LGBTQ+

- 4.1 Dominujące narracje
- 4.2 Polityczni siewcy pogardy
- 4.3 Taktyka rozsiewania pogardy

5. „NIGDY NIE ZAGŁOSUJĘ NA KOBIETĘ. ONE KIERUJĄ SIĘ EMOCJAMI A NIE ROZSĄDKIEM”.

WĄTKI GENDEROWE

- 5.1 „Lezie to rozmemłane jakby z bazaru wracała. PIShołota”. Elżbieta Witek (KW Prawo i Sprawiedliwość)
- 5.2 „Pustostan wygrzebujący coś z włosów i pakujący to do otworu gębowego.”. Klaudia Jachira (KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni)
- 5.3 „Niektórym estrogen nie pozwala zrozumieć, jak działają granice”. Joanna Mucha (KKW Trzecia Droga PSL-PL2050 Szymona Hołowni)
- 5.4 „Dzieciobójczyni. Adolf byłby dumny”. Katarzyna Kotula (KW Nowa Lewica)
- 5.5 „Chłopak męża niech ci coś dorzuci”. Karina Bosak (KW Konfederacja Wolność i Niepodległość)

6. PODSUMOWANIE

7. CASE STUDIES

- 7.1 „Oni też mogli kupić polskie wizy”. Afera wizowa w Polsce
- 7.2 „Homo lobby w kościele ma się dobrze”. Homofobia i duchowieństwo katolickie
- 7.3 „Aktywistyczne kojarzy się z k....szcze?”. San Kocoń w narracji prawicy

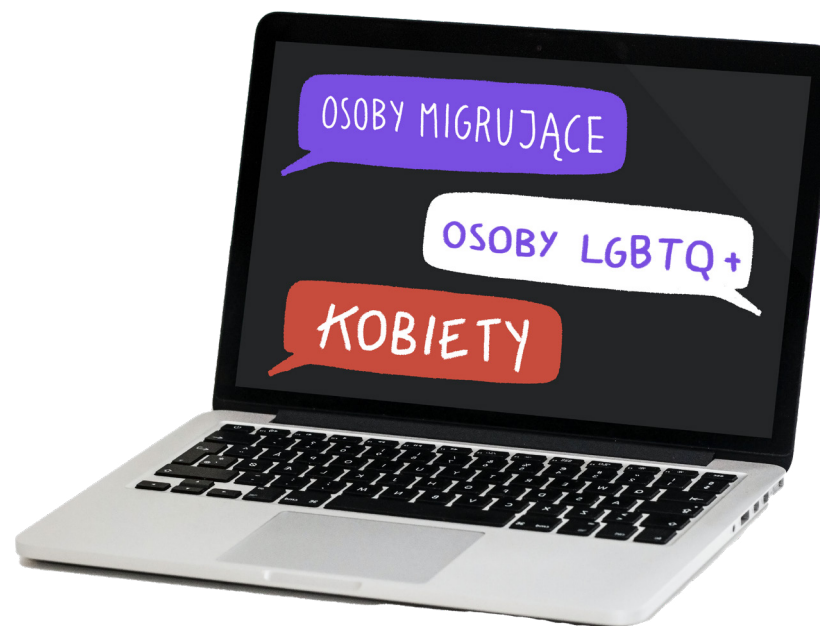
ANEKS METODOLOGICZNY

Raport prezentuje analizę pojawiających się w polskim internecie w okresie kampanii wyborczej 2023 roku mowy nienawiści i narracji pogardy wobec: (1) osób migrujących; (2) osób LGBTQ+; (3) kobiet. Dane, na których opiera się raport, pozyskane zostały za pomocą narzędzia SentiOne i wywiadów fokusowych;

- Pogarda wobec mniejszości – w tym mowa nienawiści – była w kampanii wyborczej w 2023 roku **silnie obecna**. Najbardziej rozpowszechnione okazały się narracje ksenofobiczne i antymigranckie, których skala przewyższyła nasze pierwotne intuicje. W porównaniu z kampaniami wyborczymi roku 2019 i 2020, mniejsza była skala ataków na osoby i społeczność LGBTQ+ – choć narracje te nadal były obecne, zwłaszcza w wypowiedziach polityków konserwatywnych i osób ich popierających;

- Ważnym elementem kampanii wyborczej w 2023 roku było **wykorzystywanie narzędzi marketingu internetowego** do agitacji politycznej. Chodzi m.in. o mikrotargetowanie rozdrobionych grup użytkowników. Jest ono o tyle kontrowersyjne, że oparte na bardzo szczegółowych danych psychometrycznych użytkowników. Ponadto, są to narzędzia płatne, więc stawiające w lepszej sytuacji ugrupowania o wyższym budżecie kampanijnym (Prawo i Sprawiedliwość, Koalicja Obywatelska);

- Innym istotnym elementem było połączenie wyborów z **ogólnokrajowym referendum**, w którym dwa z czterech stawianych pytań dotyczyły kwestii kontroli migracji. Poza stworzeniem pretekstu do eskalacji narracji antymigranckich (rasistowskich, islamofobicznych), połączenie wyborów z referendum negatywnie wpłynęło na **transparentność finansowania kampanii poszczególnych ugrupowań**;



- Jednym z głównych tematów kampanii była migracja (**ponad 500 000** potencjalnie pogardliwych wypowiedzi). Wpłynęły na to m.in. wydarzenia na Lampedusie (we wrześniu 2023 r. w ciągu tygodnia przyplęły na wyspę ok. 10 tys. migrantów), pogorszenie stosunków polsko-ukraińskich, premiera filmu *Zielona Granica* Agnieszki Holland, wybuch tzw. afery wizowej, dyskusje na forum Unii Europejskiej na temat nowego Paktu o Azylu i Migracji;

- Straszanie migrantami było jedną z dominujących taktyk wyborczych kampanii w 2023 r. Politycy wszystkich ugrupowań wypowiadali się pogardliwie na temat uchodźców przybywających do Europy i Polski. W spotach wyborczych pojawiały się manipulujące obrazy z zamieszek (często niepodpisanych, możliwe, że niemających żadnego związku z migracją) mające prowadzić do kolarzenia osób migrujących z przestępczością.

- Popularne były etnowyzwiska, które najczęściej padały w kierunku Donalda Tuska, który nazywany był „szwabem”, „szkopem”, „rosyjsko-niemieckim agentem” etc.;

- Nie potwierdziły się prognozy dotyczące przeprowadzenia przez Zjednoczoną Prawicę kolejnej (po 2019 i 2020 roku) wielkiej kampanii skierowanej przeciw **osobom LGBTQ+**, a zwłaszcza osobom trans. Nie oznacza to jednak, że pogarda wobec mniejszości seksualnych i tożsamościowych nie była w kampanii obecna. W okresie objętym badaniem zidentyfikowano co najmniej **67 347** potencjalnie pogardliwych wypowiedzi;

- Dominującymi nienawistnymi narracjami wymierzonymi w osoby LGBTQ+ okazały się: (1) narracja dotycząca „paradowania”, „obnoszenia się”, „promowania”; (2) „seksualizacja dzieci”; (3) „osoby LGBTQ+ jako zagrożenie kulturowe i seksualne”; (4) narracje transfobiczne;

- Poza udokumentowanymi związkami narracji LGBTQ+ z rosyjską propagandą, widoczne są też wzajemne inspiracje między polskimi narracjami, a tymi popularnymi w **Europie Zachodniej oraz Stanach Zjednoczonych**. Oczywiście, inspiracja zachodnimi ruchami antyLGBTQ+ oraz rosyjską propagandą nie wykluczają się nawzajem. Wręcz przeciwnie, są to często zjawiska związane sięciami wzajemnego finansowania i współpracy;

- Teoretycznie sytuacja **kobiet** – ich problemy oraz zachęta do wzięcia udziału w wyborach – były na ustach niemal wszystkich najważniejszych ugrupowań politycznych. To samo hasło interpretowały jednak bardzo różnie. W jego obręb włączano np.: prawo do legalnej aborcji do 12 tygodnia ciąży (Nowa Lewica, Koalicja Obywatelska), lepszy dostęp do żłobków (Trzecia Droga) czy wzmocnienie wsparcia socjalnego (Prawo i Sprawiedliwość, Nowa Lewica). Działaczki organizacji feministycznych w podkreślały jednak **poczucie wykorzystania i instrumentalizacji tych postulatów**, „odkurzanych” w razie potrzeby;

- Polityczki różnych partii w swojej komunikacji doświadczały wielu pogardliwych wypowiedzi, które odnosiły się do ich płci. Dotyczyły one między innymi: (1) **wyglądu**: seksualizacja / zozydanie / wyśmiewanie retuszu / publikacja prawdziwych lub zafalszowanych nagich zdjęć; (2) **seksualności**: zarzucanie wybujałej seksualności / groźby agresji seksualnej kierowane pod ich adresem / obrażanie ze względu na orientację seksualną lub domniemaną orientację seksualną partnera; (3) **wieku**: infantyilizacja; (4) **głupoty ze względu na płeć**; (5) „**feminazizmu**”, „**mordowania dzieci**”.

1.

Zakres raportu



I. ZAKRES RAPORTU

15 października 2023 roku odbyły się w Polsce wybory parlamentarne oraz referendum ogólnokrajowe. W trwającym od sierpnia do października 2023 roku prowadzonym przez HFPC badaniu analizowano, czy i w jaki sposób niechęć a nawet nienawiść wobec grup narażonych na dyskryminację:

- osób migrujących
- osób LGBTQ+
- oraz kobiet

wpływa na kampanię wyborczą.

Główne **pytania** dotyczyły tego:

- czy i w jaki sposób w dyskusji politycznej przejawia się niechęć i nienawiść do tych grup?
- jakie narracje są najbardziej widoczne?
- jaka jest skala tego zjawiska?
- kto jest szczególnie aktywny w rozpowszechnianiu nienawistnych narracji?
- czy uczestniczą w tym także osoby kandydujące w wyborach – a jeśli tak, to jakie?
- czy nienawistne przekazy w kampanii wyborczej wpływają na działalność organizacji pozarządowych i inicjatyw, które wspierają mniejszości? – a jeśli tak, to w jaki sposób?

Więcej informacji o ramach badania zamieszczonych jest w [Aneksie metodologicznym](#).

Jest to kolejna publikacja Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, w której poruszamy temat nienawiści i pogardy w internecie. W 2018 roku śledziliśmy to, w jaki sposób w wyborach samorządowych wykorzystywano temat migracji i narracje ksenofobiczne (raport [Migranci, uchodźcy i ksenofobia](#)). Z kolei w 2021 i 2022 roku pisaliśmy o tym, jak w dyskusjach o kryzysie humanitarnym na granicy polsko-białoruskiej (raport [Granice nienawiści](#)) oraz migracji wojennej z Ukrainy (raport [Przyjdą i zabiorą](#)) buduje się atmosferę strachu i niechęci wobec mniejszości.

2.

Początek wyborczego maratonu – kampania parlamentarna 2023



2. POCZĄTEK WYBORCZEGO MARATONU – KAMPANIA PARLAMENTARNA 2023

Chociaż kampania wyborcza oficjalnie rozpoczęła się wraz z ogłoszeniem terminu wyborów w sierpniu 2023 roku, to już od co najmniej maja trwał **okres prekampanijny**. Partie testowały strategie budowania poparcia, które później wykorzystywały lub porzuciły. Także te oparte na niechęci czy nienawiści. W tym czasie ogłoszono również zamiar połączenia wyborów z referendum. Wraz z ogłoszeniem przez prezydenta terminu wyborów 8 sierpnia 2023 roku i rejestracją komitetów wyborczych nastąpił czas **właściwej kampanii**. Niewiele ponad tydzień później, bo 17 sierpnia 2023 roku Sejm RP na wniosek Rady Ministrów oficjalnie zarządził na dzień wyborów referendum. Ogłoszono pytania: o wyprzedzając mienia państwowego, wiek emerytalny, zaporę na granicy polsko-białoruskiej oraz udział Polski w unijnej polityce migracyjnej. **Wybory oraz referendum** odbyły się 15 października 2023 roku.

2.1. Poszukiwanie narracji od wpływów rosyjskich do praw reprodukcyjnych – prekampania

Prekampania to okres przed ogłoszeniem terminu wyborów przez Prezydenta RP oraz rejestracją komitetów wyborczych. Chociaż nie jest to formalnie kampania wyborcza (w rozumieniu Kodeksu wyborczego), to zwykle stosowane są w niej takie same techniki jak w kolejnych etapach. Ponieważ mowa o zjawisku nieoficjalnym, to nie sposób wyznaczyć jednej daty początkowej.

Prekampania koncentrowała się na kilku głównych tematach:

- ☛ **Komisji do spraw wpływów rosyjskich**¹. Politycy Prawa i Sprawiedliwości (Małgorzata Wassermann, Janusz Kowalski) wskazywali, że obiektem zainteresowania Komisji mają być politycy opozycji, w szczególności Donald Tusk. W odpowiedzi Koalicja Obywatelska zorganizowała w Warszawie 4 czerwca **marsz**, który zgromadził nawet kilkaset tysięcy osób. Wzięli w nim udział także ważni politycy innych partii opozycyjnych (Szymon Hołownia, Władysław Kosiniak-Kamysz, Włodzimierz Czarzasty, Robert Biedron). Marsz okazał się sukcesem mobilizacyjnym opozycji.
- ☛ na przełomie maja i czerwca 2023 r. na arenie Unii Europejskiej na nowo rozgorzały dyskusje o przyszłym **Pakcie o Migracji i Azylu**. Okazały się one pretekstem dla polskiego rządu do wykorzystania znanej z 2015 r. narracji o „**przymusowych relokacjach**” do Polski migrantów z innych krajów

¹ Pełna nazwa: Państwowa Komisja do spraw badania wpływów rosyjskich na bezpieczeństwo wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2007–2022; Dz.U. 2023 poz. 1030.

UE. I to, pomimo że projekt Paktu zakładał mechanizm solidarności, który nie ograniczał się do relokacji. Było to zarzewie do podejmowania przez różne ugrupowania polityczne narracji strachu przed osobami migrującymi – wzmocnionym przez wybuch tzw. **afery wizowej**. 15 czerwca 2023 r. Jarosław Kaczyński w czasie posiedzenia Sejmu RP po raz pierwszy **zapowiedział** przeprowadzenie w tej sprawie ogólnokrajowego referendum.

- ☛ w lipcu 2023 r. **media** nagłośniły **sprawę Joanny z Krakowa**, która doświadczyła brutalnej interwencji policji w szpitalu, do którego zgłosiła się po zażyciu tabletki poronnej. Jej historia po raz kolejny przywołała do debaty publicznej temat **praw reprodukcyjnych i prawa do aborcji**. Kwestia **dostępu do aborcji** do 12 tygodnia ciąży stała się jednym z wiodących postulatów opozycji.
- ☛ od maja do września 2023 r. trwała dyskusja o obywatelskim projekcie ustawy „**Chrońmy dzieci, wspierajmy rodziców**” (tzw. Lex Czarnek 3.0). Jej celem było m.in. ograniczenie dostępu do szkół organizacji pozarządowych – szczególnie tych prowadzących edukację seksualną. Popierający projekt politycy prawicy powtarzali narracje dotyczące rzekomej „seksualizacji dzieci” i uderzali w społeczność osób LGBTQ+ (Jarosław Kaczyński, Elżbieta Witek, Przemysław Czarnek).

2.2. Mikrotargetowanie i makronadużycia – kampania wyborcza i referendalna

Od ogłoszenia terminu wyborów w sierpniu 2023 r. rozpoczęła się **właściwa kampania**. Wzięło w niej udział aż **85 komitetów wyborczych** w tym 7 ogólnokrajowych:

- ✗ KW Bezpartyjni Samorządowcy
- ✗ KKW Trzecia Droga PSL-PL2050 Szymona Hołowni
- ✗ KW Nowa Lewica
- ✗ KW Prawo i Sprawiedliwość
- ✗ KW Konfederacja Wolność i Niepodległość
- ✗ KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni
- ✗ KW Polska Jest Jedna

W tym samym czasie doszło do sformalizowania zapowiedzi przeprowadzenia w dniu wyborów ogólnokrajowego referendum. W dniach 11–14 sierpnia politycy związani z Prawem i Sprawiedliwością ogłosili pytania, które dotyczyły: (1) wyprzedzący majątku państwowego podmiotom zagranicznym; (2) wieku emerytalnego; (3) relokacji migrantów w ramach wspólnej polityki UE; (4) zapory na granicy polsko-białoruskiej². Ujawniona treść pytań wzbudziła sprzeciw społeczeństwa obywatelskiego. Wskazywano, że prawa człowieka – przede wszystkim prawa migrantów i uchodźców – nie powinny być przedmiotem populistycznego referendum. Treść spotów towarzyszących pytaniom jasno wskazywała też na polityczny i instrumentalny cel stojący za organizacją referendum.

O towarzyszących referendum dyskusjach piszemy w rozdziale 3 poświęconym ksenofobii i narracjom antymigranckim. Tam oraz w rozdziale 7 zajmujemy się także tzw. aferą wizową.

Ponieważ referendum miało odbywać się w tym samym dniu co wybory, **kampania wyborcza zbiegła się z kampanią referendalną**. Często nie było jasne, do której z nich należy zaliczyć pojawiające się w tradycyjnych i internetowych mediach treści – co jest jeszcze kampanią wyborczą a co już referendalną. Przykładowo, w stacjach telewizji publicznej emitowano dwa bloki spotów (jeden dotyczył kampanii wyborczej w wyborach do Sejmu i Senatu, drugi referendum). Jednak niektóre ze spotów, które teoretycznie miały dotyczyć referendum, były w rzeczywistości agitacją polityczną (Konfederacja).

Połączenie wyborów z referendum negatywnie wpłynęło na **transparentność finansowania kampanii poszczególnych ugrupowań** (zob. Fundacja Odpowiedzialna Polityka, OBWE), a kontrola wydatków partii jest jednym z podstawowych mechanizmów kontroli demokratyczności wyborów. Do PKW zgłosiło się 67 podmiotów uprawnionych do prowadzenia kampanii referendalnej, z czego aż 13 było fundacjami powołanymi przez spółki Skarbu Państwa (PKP, Lotto, PGE, PKO BP, Poczta Polska). Wykorzystanie w kampanii takich pośrednio zależnych od rządu Prawa i Sprawiedliwości podmiotów spowodowało falę krytyki. Pojawiło się realne zagrożenie wykorzystania zasobów publicznych spółek Skarbu Państwa do agitacji politycznej za partii rządzącej.

²Ostateczny sposób sformułowania pytań referendalnych różnił się od treści ogłoszonej w spotach – choć nie diametralnie. Oficjalne pytania treść pytań referendalnych brzmiała: (1) Czy popierasz wyprzedzący majątku państwowego podmiotom zagranicznym, prowadzącą do utraty kontroli Polek i Polaków nad strategicznymi sektorami gospodarki?; (2) Czy popierasz podniesienie wieku emerytalnego, w tym przywrócenie podwyższonego do 67 lat wieku emerytalnego dla kobiet i mężczyzn?; (3) Czy popierasz likwidację bariery na granicy Rzeczypospolitej Polskiej z Republiką Białorusi?; (4) Czy popierasz przyjęcie tysięcy nielegalnych imigrantów z Bliskiego Wschodu i Afryki, zgodnie z przymusowym mechanizmem relokacji narzucanym przez biurokrację europejską?

Kampania wyborcza 2023 roku uwidoczniła potencjał oraz problemy związane z zastosowaniem narzędzi marketingu internetowego do agitacji politycznej. Najwięcej zainteresowania wzbudziła kwestia **targetowania** a raczej **mikrotargetowania** rozdrobnionych grup użytkowników. Oznacza to kierowanie specjalnie przygotowanych przekazów reklamowych do wąskiej grupy odbiorców – o tyle kontrowersyjne, że często oparte na bardzo szczegółowych danych psychometrycznych pozyskanych od nieświadomych tego użytkowników. Choć strategie te były stosowane już w 2019 i w 2020 roku (raport Panoptikon), to dopiero w 2023 roku temat wywołał gorącą dyskusję także w mediach głównego nurtu. Wątpliwości wzbudzało zwłaszcza wykorzystywanie szczegółowych danych i śledzenia użytkowników – zjawisko na granicy naruszenia prywatności osób korzystających z mediów społecznościowych, a niekiedy i poza nią.

Szczegółowy monitoring tego zjawiska prowadziła m.in. organizacja Demagog na łamach portalu CyberDefence24 (Prawo i Sprawiedliwość, Koalicja Obywatelska, Trzecia Droga, Nowa Lewica, Konfederacja).

Język kampanii wyborczej 2023 roku charakteryzował się dużą brutalnością. Zwłaszcza w przypadku Prawa i Sprawiedliwości oraz Koalicji Obywatelskiej dominowały treści nastawione na wzmacnianie poczucia polaryzacji społecznej oraz przedstawianie w negatywnym świetle przeciwników politycznych. Druga linia bezpośredniej konfrontacji przebiegała między Nową Lewicą oraz Konfederacją. Trzecia Droga stawiała na przekaz koncyliacyjny („Dość kłótni”) – identyfikując się jednocześnie z szeroko rozumianą demokratyczną opozycją.

















					
Środki wydane na kampanię (Google)	 5 054 000 PLN	 1 700 000 PLN	 273 501 PLN	 552 784 PLN	 412 750 PLN
Liczba reklam (Google)	 1453	 2687	 480	 2548	 1137
Najpopularniejsze materiały (materiał o największych za-	1) spot o podniesieniu wieku emerytalnego przez Donalda Tuska ; (2) spoty o bezrobociu w okresie rządów Donalda Tuska ; (3) spot o przyjmowaniu „nielegalnych imigrantów”	(1) spot z Jarosławem Kaczyńskim „Ja jestem zagrożeniem” ; (2) baner internetowy „Ujawniamy. PiS robi kampanię za Twoje pieniądze”	(1) banery internetowe dotyczące kandydatów (np. Stefan Krajewski , Urszula Pasławska); (2) baner internetowy o bezpieczeństwie żywnościowym Polski	(1) wystąpienie Włodzimierza Czarzastego na Campusie Polska ; (b) banery internetowe dotyczące kandydatów (np. Artur Grela , Katarzyna Kretkowska)	brak informacji – treści usunięte
Strategie – w tym strategię targetowania (Google, Meta)	mikrotargetowanie ze względu na cechy takie jak: (a) miejsce (powiat) zamieszkania - filmiki dotyczące konkretnych powiatów („Popatrz, to twój powiat”); (b) dane demograficzne (gender, wiek); (c) zainteresowania (np. rolnictwo, podróże)	targetowanie i mikrotargetowanie wybranych reklam na: (a) osoby z dużych miast ; (b) Śląsk (Program dla Śląska) / wyłączanie z grona odbiorców na podstawie: (a) danych demograficznych (np. osoby starsze); (b) zainteresowań (np. Trwam, TVP1)	targetowanie wybranych reklam na: (a) osoby z miast (np. Płock); (b) osoby dorosłe i młodych dorosłych (22-50)	targetowanie wybranych reklam na: (a) osoby z miast ; (b) kobiety, zwłaszcza młode ; (c) osoby starsze / pomijanie odbiorców ze względu na: (a) miejsce (województwo) zamieszkania (np. reklamy na YouTube rządziej kierowane do województw na wschodzie Polski)	targetowanie wybranych reklam na: (a) osoby z miast ; (b) młodych mężczyzn (18-34) – zwłaszcza przypadek reklam i spotów o wydzwieku antymigranckim

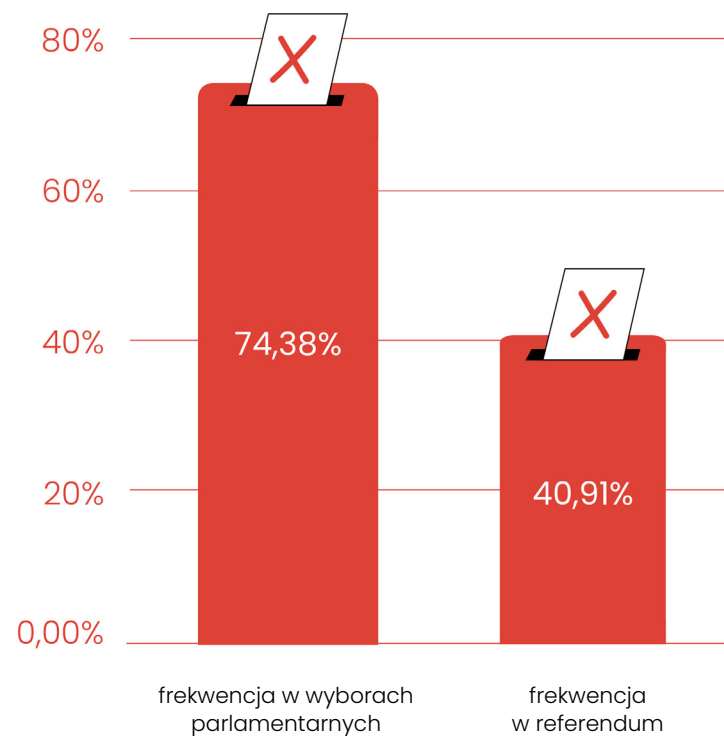
Tabela 1. Podstawowe informacje o kampanii wyborczej prowadzonej w internecie – przede wszystkim za pomocą narzędzi Google. Opracowana na podstawie danych: Demagog; Centrum przejrzystości reklam Google.

2.3. Mobilizacja wyborcza i porażka referendum – dzień wyborów

15 października 2023 r. odbyło się głosowanie w wyborach parlamentarnych i referendum ogólnokrajowym. Planowo, komisje wyborcze miały pracować od 7:00 do 21:00. W wielu komisjach zainteresowanie przewyższyło jednak oczekiwania i czas głosowania należało wydłużyć. Ostatnia osoba na wrocławskim osiedlu Jagodno zagłosowała przed 3 w nocy. Frekwencja wyborcza **okazała się wynosić 74,38% i była rekordowo wysoka w porównaniu np. z 2019 rokiem (61,74%)**.

Jednocześnie, stosunkowo niska frekwencja w **referendum** (40,91%) doprowadziła do uznania jego wyników za **niewiążące**. To z kolei efekt kampanii zachęcających do niebrania udziału w referendum takich jak np. ta prowadzona wspólnie przez kilka organizacji społecznych, w tym HFPC.

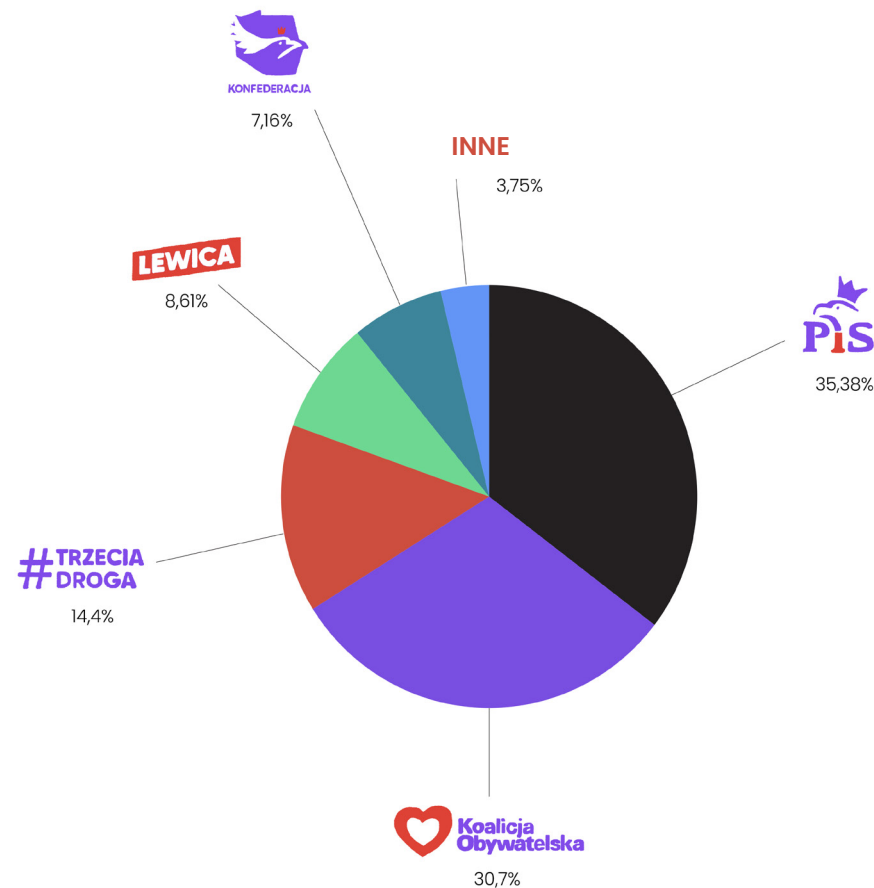
Bardzo wysoką frekwencję wspierały liczne działania profrekwencyjne prowadzone tak przez organizacje społeczne (Fundacja Batorego, Wschód), jak i partie polityczne (Marsz Miliona Serc). Wiele spośród nich było kierowanych szczególnie do **młodych kobiet**. Na temat skuteczności kampanii profrekwencyjnej można przeczytać w raporcie Fundacji im. Stefana Batorego.



Wykres 1. Frekwencja w wyborach parlamentarnych i referendum

Analiza bardziej szczegółowych danych wskazuje, że bardzo duże znaczenie dla wyników miał udział **młodych ludzi** oraz **kobiet**. W grupie wiekowej 18-29 lat frekwencja wyborcza wzrosła o blisko 20 punktów procentowych w porównaniu z 2019 rokiem. Osoby z tej grupy głosowały przede wszystkim na Koalicję Obywatelską oraz Lewicę.


Choć najwyższy wynik wyborczy po raz trzeci z rzędu osiągnęło Prawo i Sprawiedliwość, to wybory wygrały partie skupione w demokratycznej opozycji (KO, Trzecia Droga, Lewica). W sumie osiągnęły one bezpieczną większość pozwalającą na sformowanie rządu.




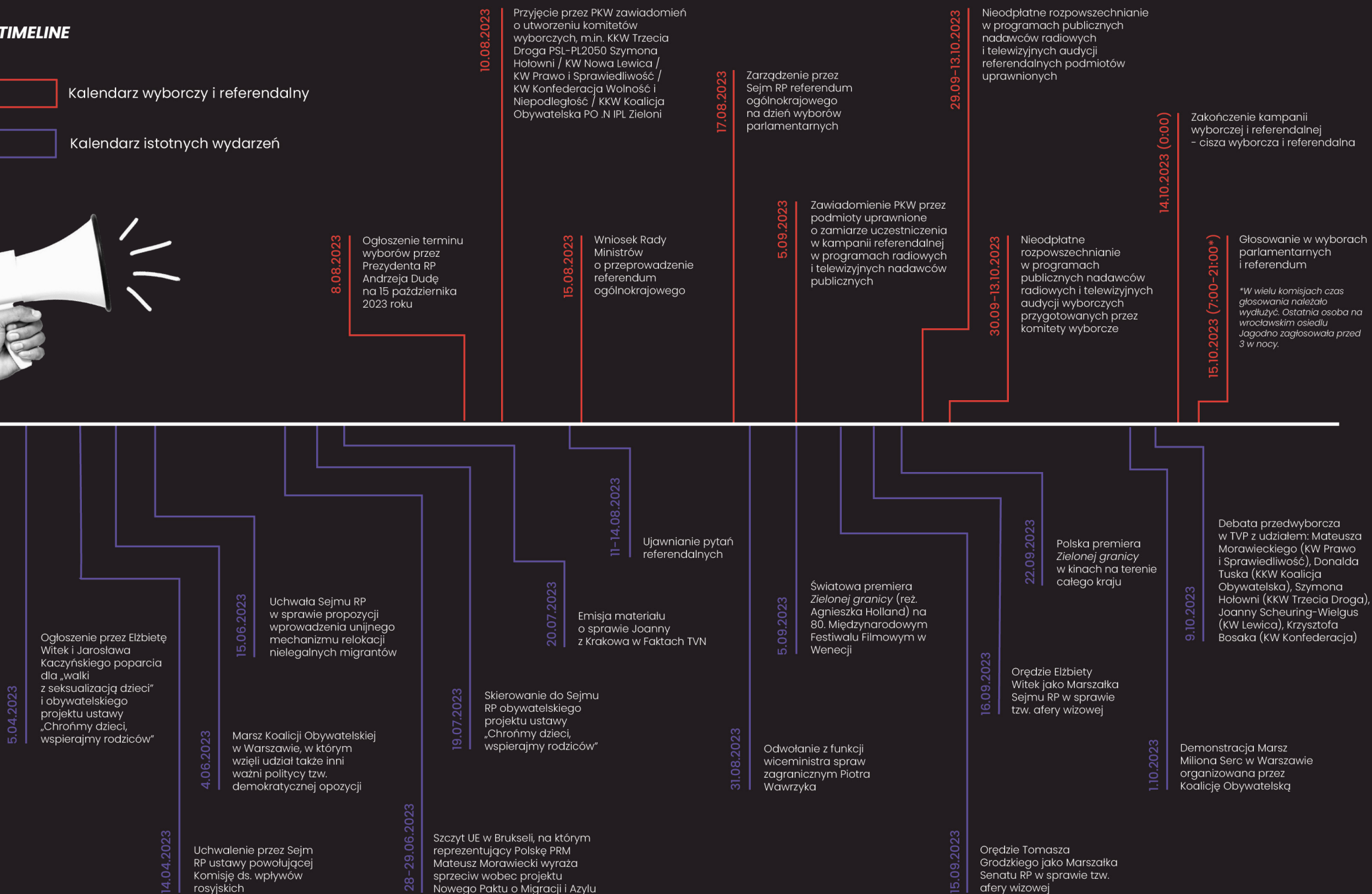
Wykres 2. Wyniki głosowania do Sejmu RP

W dyskusjach towarzyszących wyborom często podejmowany był temat „wagi głosu”. **Strategiczne analizy** dotyczące „sily” oraz „słabości głosów” oddawanych w różnych komisjach doprowadziły do intensyfikacji zjawiska „**turystyki wyborczej**”, czyli oddawania głosu poza miejscem zamieszkania.

TIMELINE

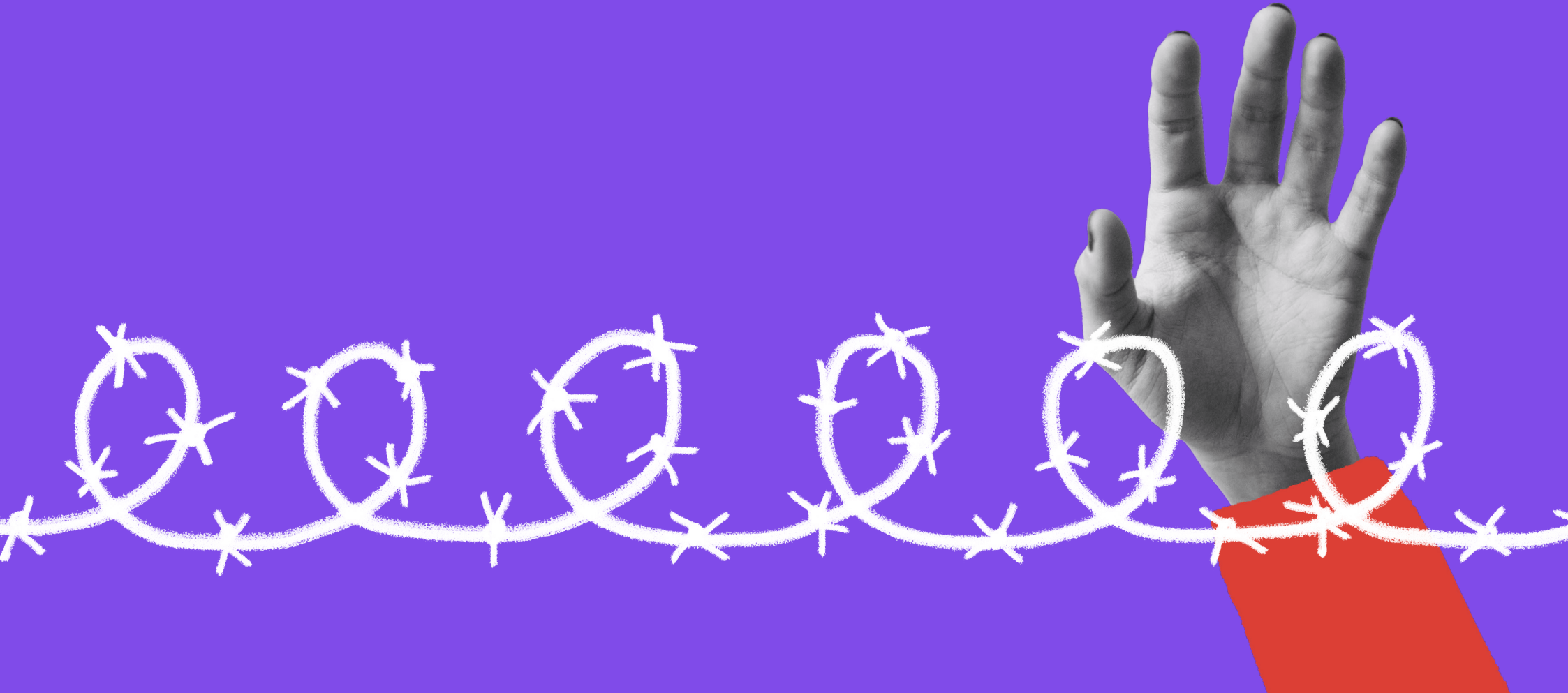
 Kalendarz wyborczy i referendalny

 Kalendarz istotnych wydarzeń



3.

Ksenofobia/antyuchodźcy



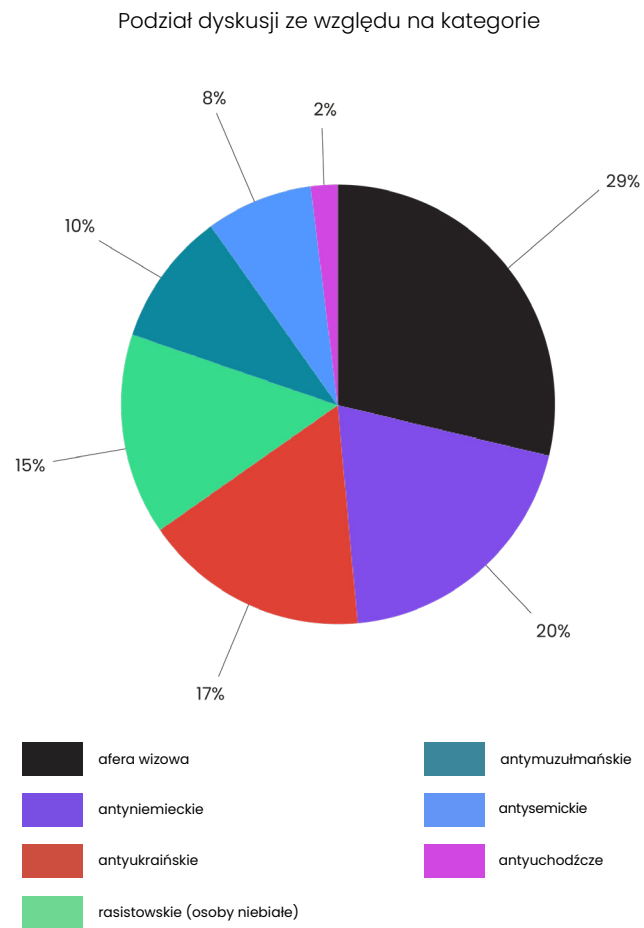
3. KSENOFOBIA/ANTYUCHODŹCY

Migracja była jednym z głównych tematów kampanii. W dniach od 28 do 29.06.2023 odbywał się szczyt UE w Brukseli, na którym premier Mateusz Morawiecki wyraził sprzeciw wobec projektu Nowego Paktu o Migracji i Azylu. W sierpniu zarządzone, że w dniu wyborów zostanie przeprowadzone referendum, w którym dwa spośród czterech pytań dotyczyły kwestii migracyjnych (Czy popierasz likwidację bariery na granicy Rzeczypospolitej Polskiej z Republiką Białorusi?; Czy popierasz przyjęcie tysięcy nielegalnych imigrantów z Bliskiego Wschodu i Afryki, zgodnie z przymusowym mechanizmem relokacji narzucanym przez biurokrację europejską?).

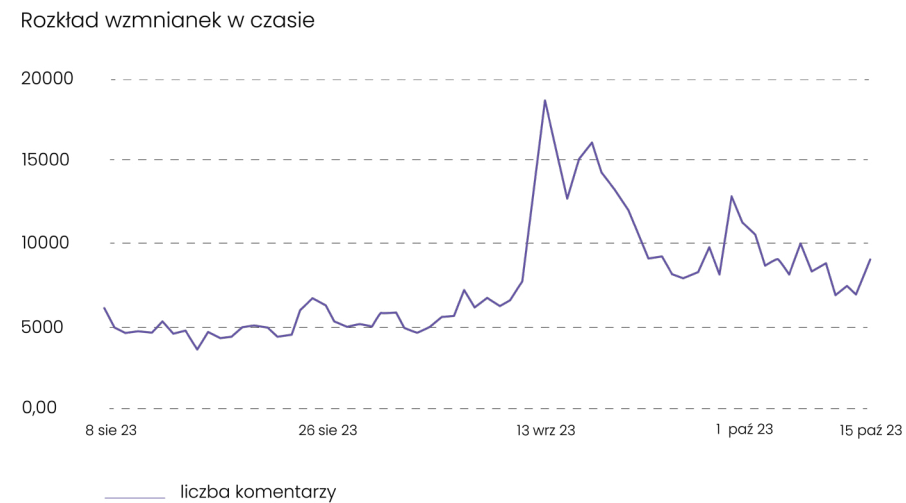
W październiku 2023 roku Helsińska Fundacja Praw Człowieka i Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju złożyły w trybie referendalnym wniosek o sprostowanie wypowiedzi premiera Mateusza Morawieckiego, zarzucając im szerzenie nieprawdziwych informacji na temat paktu migracyjnego. W pierwszej, pełnej stygmatyzacji wypowiedzi premier mówił o „przymusowej relokacji”, która zakłada „możliwość nielimitowanego przyjmowania nielegalnych migrantów”, w drugiej z kolei o odrzuceniu mechanizmu relokacji w referendum. Ponieważ pakt nie zakładał (i nie zakłada) „przymusowej relokacji” a uczestniczenie w tzw. mechanizmie solidarnościowym, według którego państwa wspierające będą mogły wybrać pomiędzy uczestnictwem w procesie relokacji cudzoziemców a wsparciem finansowym lub organizacyjnym, zdaniem HFPC nie można mówić o żadnym przymusie. Sąd jednak orzekł, że nawet możliwość wyboru jednej z trzech alternatyw może być rozpatrywana w kategorii obowiązku. HFPC zwracała też uwagę, że sugerowanie możliwości odrzucenia projektu przepisów prawa UE w referendum wprowadza w błąd. Mimo to, sąd uznał, że nie można wskazać, by wypowiedź premiera Morawieckiego odnosiła się do możliwości przyjęcia bądź odrzucenia przepisów rozporządzenia UE w drodze referendum.

W sierpniu zarządzone, że w dniu wyborów zostanie przeprowadzone referendum, w którym dwa spośród czterech pytań dotyczyły kwestii migracyjnych





Wykres 3. Podział potencjalnych pogardliwych wypowiedzi w oparciu o kategorie wypowiedzi (z wyłączeniem wypowiedzi dotyczących *Zielonej granicy*) (n=384 478).



Wykres 4. Dynamika czasowa rozprzestrzeniania się potencjalnie pogardliwych wypowiedzi wytypowanych w oparciu o słowa kluczowe (n = 520 572).

BRUDASY



pedały

narzędzie
Putina



idioci

NIELEGALNI



banderowcy



nielegalni
migranci

groźni



LEWACKIE
ŚCIERWA

zdrajcy
narodu

LEWACTWO



3.1. „To Ukrainie powinno zależeć na tym, aby Polska ją wspierała” – antyukraińskie postawy

Nastroje między Polską a Ukrainą od czasu ogłoszenia przez polski rząd zakazu wwozu zboża i innych produktów rolnych z Ukrainy w kwietniu 2023 roku były napięte, czego skutkiem było nasilenie się antyukraińskich narracji wśród internautów. Jednocześnie, brak skutecznej odpowiedzi na wzmagające się antyukraińskie wypowiedzi tworzył przestrzeń dla szerzenia się antyukraińskiej niechęci. 22 sierpnia 2023 roku Konfederacja Korony Polski sprzeciwiła się świętowaniu Dnia Niepodległości Ukrainy.

Największa liczba potencjalnie pogardliwych wypowiedzi na temat Ukraińców pojawiła się 20 września (2 502). Ten wzrost może mieć związek z informacją o tym, że w związku z zakazem importu zboża do Polski, Ukraina wprowadzi embargo na polskie produkty rolne. Premier Mateusz Morawiecki skomentował ten fakt ostrzegając Ukrainę przed eskalacją konfliktu. Ponadto tego dnia prezydent Zełenski przemawiał podczas posiedzenia Rady Bezpieczeństwa ONZ i skomentował dalszą obecność Rosji wśród członków ONZ.

Najważniejsze narracje:

🗨️ Opowiadanie się za zniesieniem świadczeń socjalnych dla osób z Ukrainy – takie postulaty miała m.in. Konfederacja. Krzysztof Bosak w wywiadzie z Faktem mówił, że większość społeczeństwa nie zgadza się z przyznawaniem świadczeń społecznych dla osób z paszportem ukraińskim. Za ograniczeniem świadczeń dla uchodźców z Ukrainy opowiadała się także Koalicja Obywatelska, która optowała za tym, że potrzebne jest wyraźne oddzielenie tego, „co jest przynależne polskim obywatelom i obywatelkom, a co należy się jako pomoc uchodźcom”.

🗨️ Prorosyjskie wypowiedzi – takie w czasie kampanii wygłaszała m.in. Małgorzata Zych, mająca startować w wyborach do Senatu z listy Trzeciej Drogi. Polityczka w 2022 roku organizowała wraz z Konfederacją konferencję „Stop Ukrainizacji Polski”. W czasie kampanii parlamentarnej unikała odpowiedzi na pytania dziennikarzy czy według niej Władimir Putin jest zbrodniarzem wojennym. Po interwencji prezesa PSL Władysława Kosiniaka-Kamysza, Zych wydała oświadczenie, w którym

nazwała Putina zbrodniarzem wojennym oraz potępiła agresję Rosji na Ukrainę. Kiedy odebrano jej rekomendację, niedoszła kandydatka usunęła oświadczenie i za pośrednictwem platformy X przeprosiła prezydenta Rosji za swoje słowa. 18 września 2023 roku Grzegorz Braun i Wojciech Siński (Konfederacja) zaprezentowali w Krakowie projekt „debanderyzacji Polski”, głosząc hasło „Nie przenoście nam stolicy do Kijowa”.

🗨️ Czerpanie z trudnych relacji historycznych polsko-ukraińskich – w antyukraińskiej mowie nienawiści często pojawiają się wypowiedzi obarczające winą za rzeź wołyńską współcześnie żyjących Ukraińców. W takich wypowiedziach stosowane są sformułowania, takie jak „UPAińcy”, „banderowcy”. Takie wyzwiska padają także w stronę osób i organizacji pomagającym uchodźcom z Ukrainy:

[...] porównywali nas do UPA albo do Ukraińców w sposób taki obelżywy, łącznie z epitetami. W momencie, kiedy szukaliśmy jeszcze mieszkań, szukaliśmy pomocy noclegowej. No taki moment, kiedy właśnie był duży napływ, mieliśmy na przykład taką komunikację na Facebooku [...] gdzie pan sugerował wprost, że w zamian za usługi, nie dookreślił, że seksualne, przyjmie młodą Ukrainkę do siebie.

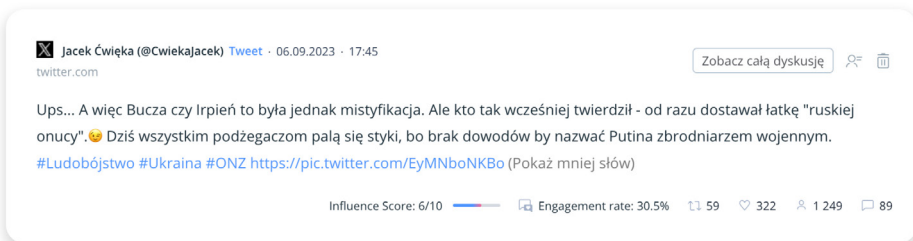
wywiad fokusowy z organizacjami działającymi na rzecz migrantów, osoba 5

🗨️ Powojenna Ukraina będzie zagrażać Polsce – takimi uprzedzeniami dzielił się m.in. Krzysztof Bosak.

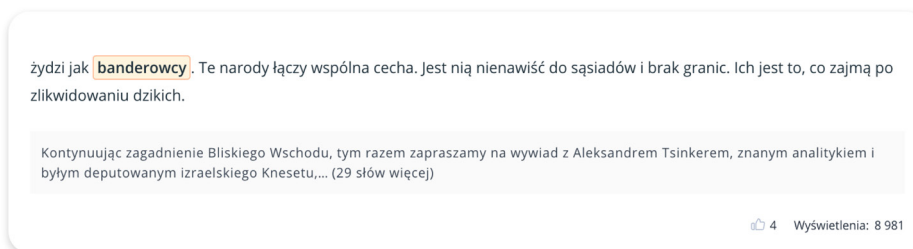
🗨️ Narracja o niewdzięczności Ukrainy – PiS w trakcie kampanii wyborczej prezentował zdecydowanie antyukraińską narrację – przytoczyć tu można chociażby wypowiedź Marcina Przydacza o tym, że „to Ukrainie powinno zależeć na tym, aby Polska ją wspierała”.

🗨️ Stworzenie Ukropolu – teoria spiskowa dotyczące połączenia Polski i Ukrainy (Ukropol, Ukropolin), według której Polska ma być rządzona przez Ukraińców i w której Polacy mają być obywatelami drugiej kategorii.

📌 Fake newsy na temat Buczy – mimo kilkukrotnego obalenia tego twierdzenia i niepodważalnych dowodów na winę Rosjan, Jacek Cwięka, polityk Konfederacji Korony Polskiej, podawał w mediach społecznościowych nieprawdziwe informacje o tym, że zbrodnia w Buczy jest mistyfikacją:



Do nasilenia się narracji antyukraińskich przyczynił się także wybuch wojny izraelsko-palestyńskiej, który nie tylko skutkowało pojawieniem się antysemitkich i antymuzułmańskich komentarzy, lecz także zestawianiem Izraela z Ukrainą i porównywaniem „Żydów” do „banderowców”. Wracały także popularne teorie spiskowe, które za agresję rosyjską obwiniają Żydów. Mieliby oni wykorzystywać wojnę do stworzenia w Ukrainie „Niebiańskiej Jerozolimy”. Według tej teorii Izrael przestanie istnieć z powodu zagrożenia ze strony państw muzułmańskich, co miałyby potwierdzać zamach dokonany przez Hamas. Żydzi mają rzekomo udawać się do Ukrainy, by tam budować swoje państwo.



15 października tuż po wynikach exit poll w sieci pojawiło się wiele wpisów o treści „witamy w ukropolu” bądź wręcz przeciwnie, że „nadszedł ten dzień, który z Ukropolinu zrobi niemiecki land”.

3.2. „Drogie szwabry: nie!” – antyniemieckie i antyunijne wypowiedzi

Niemcy i Unia Europejska były wykorzystywane przez polityków PiS-u, Suwerennej Polski i Konfederacji do podsycania niechęci wobec innych partii opozycyjnych. W wypowiedziach polityków prawicy UE jawi się jako zagrożenie dla bezpieczeństwa i niezależności Polski.

Wzrost potencjalnie antyniemieckich wypowiedzi nastąpił 1 października (5115 potencjalnie pogardliwych wzmianek). Tego dnia odbywał się Marsz Miliona Serc, którego twarzą był Donald Tusk, co prawdopodobnie skutkowało większą liczbą nienawistnych komentarzy kierowanych do tego polityka.

Najważniejsze narracje:

📌 Etnowyzwiska – padały głównie w kierunku Donalda Tuska, który nazywany był „szwabem”, „Niemcem”, „niemiecko-rosyjskim agentem” etc.

📌 Europa Zachodnia jako źródło polskich problemów – postawy te były podsycane m.in. przez europośla Patryka Jakiego, który na swoim koncju na platformie X regularnie udostępniał filmy obrażające „zepsucie” Zachodu. Za główny powód „zepsucia” podawane było przyjęcie przez kraje Europy Zachodniej (Francję, Włochy i Niemcy) uchodźców z Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej.

📌 Niemcy byli przez internautów portretowani także jako ugadujący się z Ukrainą za plecami Polaków, chcący rządzić Polską za pomoc Tuska.

📌 Odnoszenie się do historii relacji polsko-niemieckich – używanie II wojny światowej jako metafory stosunków polsko-niemieckich, mówienie o Niemcach jako o potomkach zbrodniarzy wojennych, którzy chcą zniszczyć Polskę.

Bezpieczna Polska – przez Patryka Jakiego pokazywana była jako „najbezpieczniejszy kraj Unii Europejskiej”, ze względu na to, że władza nie zgadza się na przyjmowanie migrantów. W tę samą narrację wpisywał się Przemysław Czarnek swoją wypowiedzią: „Kiedy Polska będzie bezpieczna? Wtedy, kiedy 15 października pogonimy Tuska i jego chłopców w krótkich majtkach [...], kiedy cały naród pójdzie i powie: nie. Drogie szwabry: nie!”.



3.3. „Kretynki tańczą z nachodźcami” – antymigranckie narracje

Na nasilenie antyuchodźczych wypowiedzi miały wpływ m.in. wydarzenia na Lampedusie (we wrześniu 2023 r. w ciągu tygodnia przyplłynęło na wyspę ok. 10 tys. migrantów). W komentarzach na temat migrantów z Bliskiego Wschodu i Afryki pojawia się strach przed przybyszami, który powodowany jest manipulacyjnym przekazem kojarzącym osoby migranckie z przestępczością. Skojarzenia migrantów i uchodźców z przemocą są wielopoziomowe – samo łączenie słów „migranci”, „uchodźcy” (w mowie nienawiści także „nachodźcy”) z „falą” czy „zalewem”, przywołuje na myśl skojarzenia z kłęską żywiołową³. „Najazd” lub „inwazja” kojarzą się z wojną czy kolonizacją. Mówi się o „obronie” Europy lub Polski przed imigrantami, sugerując, że osoby przybywające są jakimś zagrożeniem, przed którym trzeba się bronić. Sformułowanie „nielegalni imigranci” sugeruje, że osoby te popełniły przestępstwo lub są niebezpieczne.

³ <https://rownowazni.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/105/2022/07/ETYKA-JEZYKA-Poradnik-FH.pdf>

W ciągu ostatnich lat nastąpił spadek występowania słowa „nachodźca” (w listopadzie 2021 roku system wychwycił największą liczbę 21 494 wpisów zawierających to określenie, we wrześniu 2023 – 3 980). Spadek popularności tego neologizmu nie oznacza jednak spadku antymigranckich wypowiedzi, zwłaszcza gdy jednymi z najczęściej poruszanych tematów w tej kampanii były pakt migracyjny i afera wizowa.

Najważniejsze narracje:

Poparcie przemocy wobec migrantów – „Wylawianie ich z morza to jest zapraszanie ich do kolejnych prób nielegalnej imigracji” powiedział poseł Konfederacji Dobromir Sośnierz w wywiadzie dla Radia Zet. „Strzelałbym tam, gdzie trzeba” powiedział, „do kobiet i dzieci też”. W sekcji komentarzy na Facebooku Konfederacji widać było poparcie dla słów polityka:

Polać chłopu dobrze mówi

11 tyg.

1,8 tys.

46 odpowiedzi



Jeden z liderów Konfederacji Krzysztof Bosak skomentował wypowiedź Dobromira Sośnierza: „Brawo Dobromir! Granic należy strzec nie z kocem i termosem dla nachodźców, ale z bronią gotową do strzału, jeśli ktoś nie wykonuje poleceń”.



Falshywe skojarzenia migrantów i uchodźców z przemocą – Krzysztof Bosak w wywiadzie z Faktem mówił, że w ostatnich kilku latach „nastąpił wzrost różnego rodzaju przestępstw” a rząd zaczął ukrywać narodowość sprawców, że „w Warszawie poczucie bezpieczeństwa, jeśli chodzi o korzystanie z przewozów samochodowych zniknęło, szczególnie jeśli chodzi o kobiety” dlatego, że „mamy zagrożenie przestępczością seksualną popełnianą w dużej mierze przez imigrantów”, „mamy falę kradzieży”. Według Bosaka „rdzenni mieszkańcy Europy nie mogą się czuć bezpiecznie”. Inny polityk Konfederacji Janusz Korwin-Mikke pisze o **najeździe nachodźców**. Falshywe skojarzenia migrantów z przemocą głosił też prawnik publicysta Rafał Ziemkiewicz,

który w jednym ze swoich wpisów nazywa migrantów „nielegalnymi nachodźcami” i sugeruje by traktować ich jak przestępców. W dyskusji na temat migrantów często pojawiała się narracja dotycząca przyszłości – straszy się końcem cywilizacji i zastąpieniem Europejczyków, o czym pisał m.in. Dariusz Matecki.

🗨️ **Obrońcy kobiet** – osoby przeciwnie przyjmowaniu imigrantów często posługują się argumentem, że migranci są zagrożeniem dla bezpieczeństwa kobiet. Taki pogląd bazuje na nieuzasadnionym łączeniu osób migranckich z przemocą i agresją, szczególnie seksualną.

🗨️ **„Kretynki tańczą z nachodźcami”** – pojawiały się także głosy, że jeśli wobec kobiet wystąpi przemoc ze strony mężczyzn, to same są sobie winne, bo nie interesują się Polakami, zawiązują związki z mężczyznami z innych krajów.

🗨️ **„Mogli kupić wizę”** – w związku z aferą wizową (o której więcej tu) pojawiały się pogardliwe komentarze odnoszące się do uchodźców przekraczających granicę polsko-białoruską:

[...] zauważyłam teraz też w komentarzach jak zaczęłam je otwierać, to [...] pojawia się nowa rzecz, że „mogli sobie kupić wizę, to by nie płakali”. Więc jak weszły teraz te wątki, jak jest afery wizowa, no to teraz to idzie w drugą stronę.

wywiad fokusowy z organizacjami działającymi na rzecz migrantów, osoba 2

W Lublinie to samo, każdego dnia mijam kilkunastu czarnych. Zmieni się, każdego roku będzie ich coraz więcej aż będziemy mniejszością etniczną we własnym państwie. Następnie po prostu umrzemy ale przed śmiercią zobaczymy znikające narody Angielski i Szwedzki. Nasz zniknie do 2100 roku. (Pokaż mniej słów)

<https://streamable.com/h98ww9>

aferywizowa imigranci korupcja łapowkarstwo polityka Straszyli, straszyli, a sami ich wpuścili. Wystarczyło 5 tys. USD od łebka. <https://streamable.com/h98ww9> 250 tys. imigrantów z Azji i Afryki już tu jest. Afera wizowa (Pokaż mniej słów)

Influence Score: 7/10 Engagement rate: 0% 127 636 2 503 161 47 992



Europejskie kretynki tańczą z nachodźcami na #Lampedusa 🙄 Ale jak później jakiś Ahmed albo Akono zgwałcił ją z siódmymi w jej mieście to będzie placz 🙄 #Invasion #AferaWizowa <https://pic.twitter.com/F7RX2VzZu4>

Influence Score: 7/10 Engagement rate: 30.48% 127 636 2 503 161 47 992



To już jest regularny desant. Francja i USA zrobiły Arabską Wiosnę i tama pękła. Nachodźcy nie płyną z tych krajów, w których władza trwa - czyli z Algierii i z Egiptu.

Influence Score: 7/10 Engagement rate: 0.28% 19 123 51 109 18 6 854



@KObywatelska W wyborach 15.X Polki i Polacy zdecydują, czy Polska będzie suwerenna w UE czy będzie landem Niemieckim, gdzie hordy nachodźców będą palić nasze domy, samochody i gwałcić nasze kobiety. I o tym są te wybory 🇵🇱🇵🇱🇵🇱 <https://pic.twitter.com/ULzMBInf1b> (Pokaż mniej słów)

Influence Score: 5/10 Engagement rate: 0% 1 720 1

Tusk? Zajebie to wszystko i jeszcze każe zapierdalać do 67. Więc gratulacje dla tych co głodowali na rudego i na obrażonych na PiS głosujących na konfederację. Żle wam było to zobaczcie jak będzie teraz idioci. A i młode niech szykują tyłki do rżnięcia przez nachodźców. (Pokaż mniej słów)

Influence Score: 4/10 Engagement rate: 13.58% 3 19 162 231

3.4. Zielona granica

Ważnym punktem zapalnym dla nienawistnych narracji skierowanych wobec migrantów była kwestia kryzysu humanitarnego na granicy polsko-białoruskiej, a także opowiadający o tym kryzysie film Agnieszki Holland *Zielona granica*. Światowa premiera była początkiem nagonki na twórców filmu. Mówiono o niesprawiedliwym sportretowaniu Straży Granicznej, działaniu na niekorzyść Polski i usprawiedliwianiu „nielegalnego przekraczania granicy”.



Najważniejsze narracje:

👉 Porównania do „twórców hitlerowskiej propagandy” – takie słowa pojawiły się na profilu Zbigniewa Ziobry. Reżyserka pozwała polityka o naruszenie dóbr osobistych, sąd udzielił zabezpieczenia roszczenia o ochronę dóbr osobistych Holland, poprzez zakazanie mu publicznych wypowiedzi na temat jej samej lub jej filmów.

👉 Oskarżenia o antypolskość – reżyserka wraz z aktorami odgrywającymi główne role, w dyskusjach w internecie oskarżana była o „kalanie własnego gniazda”, nazywano ją także „polsko-języczną” twórczynią, by podkreślić jej nieprzynależność do Polski.

👉 Teorie spiskowe – pojawiały się także głosy mówiące o tym, że film został zlecony przez Władimira Putina i Aleksandra Łukaszenkę, ewentualnie, że bezwiednie wchodzi w narracje kreowaną przez rosyjską i białoruską dyktaturę. Podobne zarzuty pojawiają się względem organizacji pozarządowych działających na rzecz uchodźców:

To co ja właśnie obserwuję, to są takie komentarze odnośnie finansowania, [...] że albo jesteśmy finansowani przez Żydów albo przez Sorosa, albo ewentualnie teraz jesteśmy finansowani przez Putina i bardzo często w tym samym czasie jesteśmy finansowani przez wszystkie te grupy, powiedzmy. [...] na przykład na Twitterze ostatnio dostaliśmy, że jesteśmy piątą kolumną Putina. [...] Z Facebooka z kolei komentarz „jesteście zwykłymi putinowskimi pachołkami realizującymi cele jego służb. Przemyt ludzi prawem człowieka, haha. Więc generalnie to właśnie się odnosi często do tych wątków imigranckich w kontekście wojny hybrydowej Łukaszenki i tak dalej.

wywiad fokusowy z organizacjami działającymi na rzecz migrantów, osoba 5

👉 Antysemityczne komentarze – pojawiały się wypowiedzi podkreślające pochodzenie Holland i wysyłające ją do Izraela.

3.5. Główni aktorzy i dynamika rozpowszechniania

Nienawistne wypowiedzi padały głównie ze strony polityków i polityczek ugrupowań prawicowych, takich jak Konfederacja, Prawo i Sprawiedliwość czy Suwerenna Polska, którzy przodowali w wypowiedziach antyniemieckich i antyunijnych. Politycy Konfederacji (Grzegorz Braun, Krzysztof Bosak, Wojciech Siński) byli natomiast głównymi siewcami prorosyjskiej propagandy. Natomiast wypowiedzi antyuchodźcze czy antyukraińskie towarzyszyły także Koalicji Obywatelskiej.

Pogardliwe wypowiedzi dotyczące Ukrainy i Ukraińców są często świadomym bądź nieświadomym powielaniem rosyjskiej propagandy. Narracja o tym, że krajem rządzi nazistowski reżim, że Ukraińcy są skrajnymi nacjonalistami, którzy zagrażają Polakom i Europie są zaczerpnięte z propagandowego przekazu Rosji. Tak samo pogardliwe określanie Ukraińców „Ukrami” (między 8 sierpnia a 15 października 2023 r. pojawiło się 91 547 wpisów zawierających to słowo). Wypowiedzi o niewdzięczności uchodźców ukraińskich i wyweknie wątku rzezi wołyńskiej ma na celu antagonizację Polski i Ukrainy.

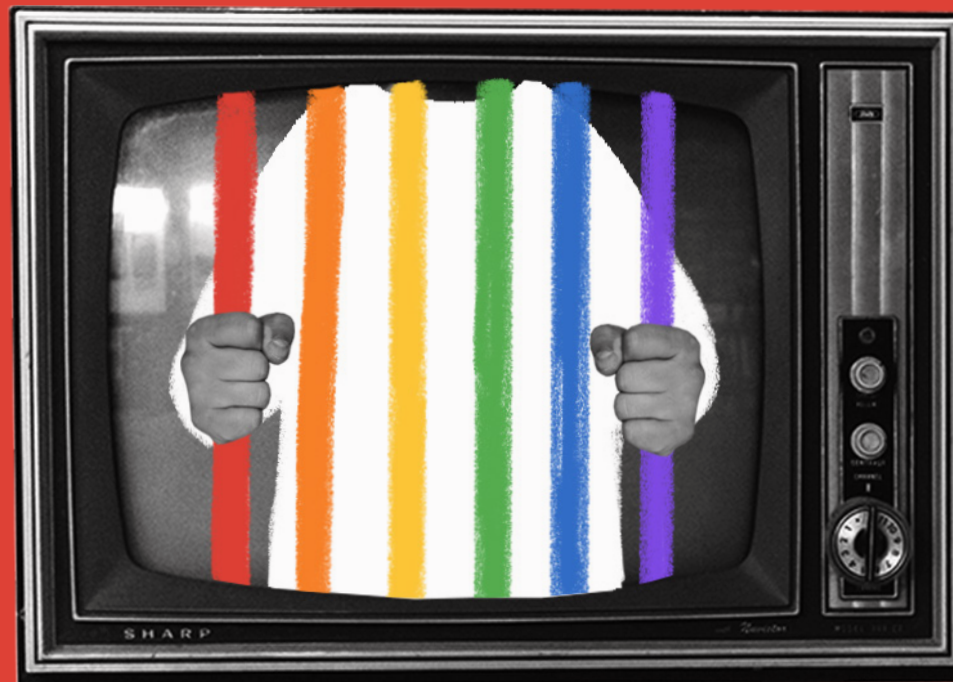
Wątki antyukraińskie często idą w parze z antysemityzmem, co było jeszcze bardziej zauważalne po wybuchu wojny izraelsko-palestyńskiej. Mówi się o „żydo-banderowcach”, „chazaro-banderowcach” i „pasożydach z Upadliny”. Wciąż żywe są także teorie spiskowe o budowaniu „Niebiańskiej Jerozolimy” w Ukrainie.

Mimo zmniejszonej liczby występowania słowa „nachodźca”, postawy antyuchodźcze dominowały w dyskusjach na temat afery wizowej, referendum i *Zielonej Granicy*.

Jak łatwo od nienawiści słownej przejść do przemocy fizycznej pokazał Grzegorz Braun 12 grudnia 2023 roku, gasząc gaśnicą świece chanukowe palące się w Sejmie z okazji uroczystości. Zaatakował również starającą się go powstrzymać uczestniczkę uroczystości, Magdalenę Gudzińską-Adamczyk. Braun od wielu lat publikuje nienawistne treści, wygłasza ksenofobiczne wypowiedzi i dotąd nie spotkała go za to żadna kara. Stowarzyszenie „Nigdy Więcej” przygotowało nawet [Raport o nienawiści Grzegorza Brauna](#). Nie minęło wiele czasu i już pojawili się jego naśladowcy. To pokazuje realne skutki nawoływania do nienawiści i cichego przyzwolenia na szerzenie takich treści.

4.

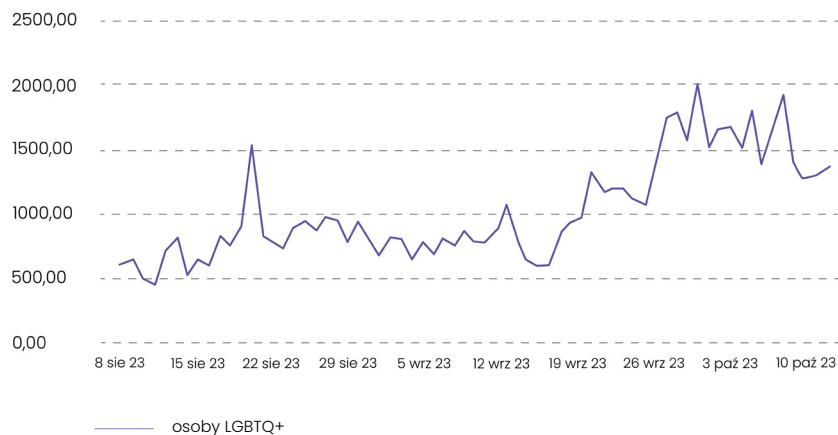
„Seksualizacja i genderowa propaganda”. Wątki anty-LGBTQ+



4. „SEKSUALIZACJA I GENDEROWA PROPAGANDA”. WĄTKI ANTY-LGBTQ+

Nie potwierdziły się prognozy niektórych organizacji pozarządowych i mediów (Miłość Nie Wyklucza, OKO.press) dotyczące przeprowadzenia przez Zjednoczoną Prawicę kolejnej (po 2019 i 2020 roku) wielkiej kampanii skierowanej przeciw osobom LGBTQ+, a zwłaszcza osobom trans. Nie oznacza to jednak, że pogarda wobec mniejszości seksualnych i tożsamościowych nie była w kampanii obecna. Powracały zwłaszcza narracje dotyczące „ochrony rodziny” oraz „seksualizacji dzieci”.

Rozkład wzmianek w czasie



Wykres 5. Dynamika czasowa rozprzestrzeniania się potencjalnie pogardliwych wypowiedzi wytypowanych w oparciu o słowa kluczowe (n = 67 347).

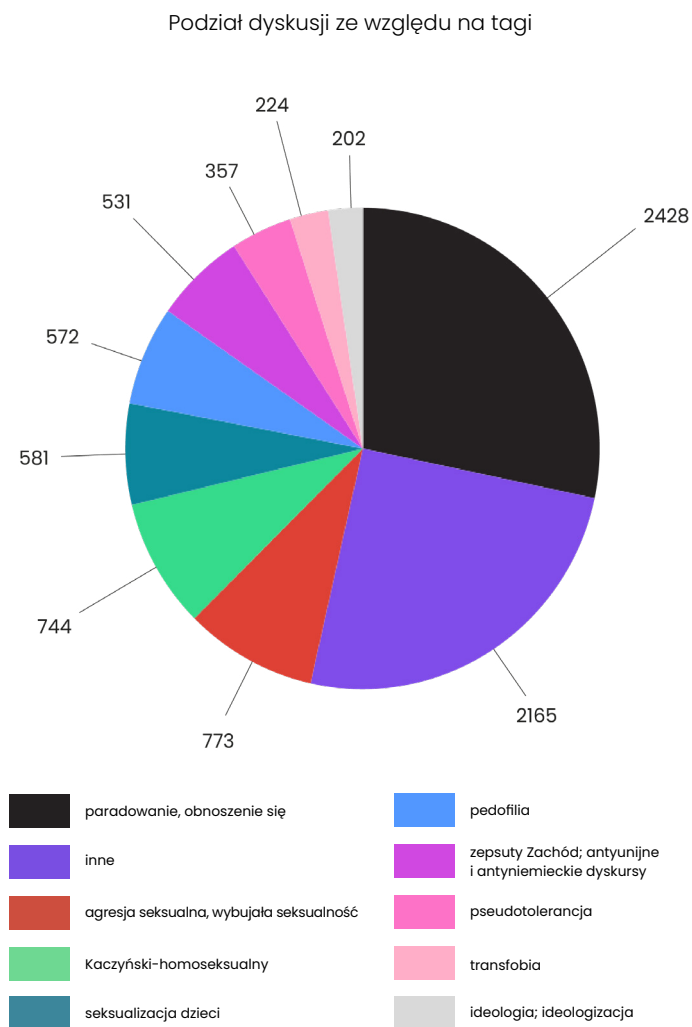
W okresie objętym badaniem zidentyfikowano **67 347** potencjalnie pogardliwych wypowiedzi. Z całą pewnością jest to liczba znacząco zaniżona. Mimo to, jak podkreślały osoby biorące udział w wywiadzie fokusowym, skala internetowej nienawiści, z jaką stykała się społeczność LGBTQ+ w 2023 roku była nieporównywalna z kampaniami z lat 2019 i 2020:

przede wszystkim chciałabym zaznaczyć, że to, co się dzieje teraz, nijak się ma i nie można tego porównać do kampanii nienawiści z 2019 i 2020 roku, podczas wyborów parlamentarnych i prezydenckich. Wtedy to była jakaś totalna masakra. (...) osoby, które obsługiwały u nas media społecznościowe, po prostu musiały się wyłączyć, bo było to zbyt ciężkie do zniesienia psychicznie.

wywiad fokusowy z organizacjami wspierającymi osoby LGBTQ+, osoba 6

Co ciekawe, wzrosty liczby pogardliwych wypowiedzi odnotowane 20 sierpnia i pod koniec września 2023 roku związane były nie ze społecznością LGBTQ+, ale **ze skandalami seksualnymi z udziałem duchownych Kościoła katolickiego** (zob. rozdział 7).

4.1. Dominujące narracje



Wykres 6. Podział przeanalizowanych pogardliwych wypowiedzi w oparciu o tagi (n=8 577).

LEGALIZACJA
PEDOFILII

dyskryminacja
osób trans

rodzina

SEKSUALIZACJA

TRANSFOBIA

Geje molestują dzieci

ideologia

tranzycja to
okaleczanie

seksualizacja
dzieci

edukacja to
seksualizacja

PEDOFILIA

LGBT jako
ideologia

Homofobia

Dominujące narracje:

paradowanie, promowanie, obnoszenie się: pogardliwe uznawanie osób LGBTQ+ za nadmierne „obnoszące się” publicznie ze swoją tożsamością, ekspresją czy orientacją. Często łączona z narracją „seksualizacji dzieci” („jeśli dzieci będą miały styczność z osobami LGBTQ+, same się nimi staną”), a także z narracjami opartymi na **wyśmiewaniu czy zohydżaniu wyglądu niektórych osób LGBTQ+**. Tego rodzaju przekonania przekładają się na wzrost liczby wypowiedzi nienawistnych i pogardliwych w okolicach marszy i parad równości:

Jedynie teraz pojawia się wobec nas dość dużo negatywnych komentarzy, bo po raz pierwszy organizowaliśmy w naszym mieście Marsz Równości. Informację o tym udostępniło wiele portali z informacjami lokalnymi. Wtedy pojawiło się więcej hejtu, którego w codziennych działaniach raczej nie doświadczamy.

wywiad fokusowy z organizacjami wspierającymi osoby LGBTQ+, osoba 7

A Waldorf nie był żadną osobą Lgbt. Trzeba być ostatnim głąbem jak Bilewicz, żeby go tak określić. Waldorf nigdy i nigdzie nie obnosił się ze swoim problemem, nie epatował tym, bo w przeciwieństwie do współczesnych elgiebetów, nie budował na tym swojej wartości, bo nie musiał.

[Translate post](#)

8:01 PM · Sep 20, 2023 · 153 Views

seksualizacja dzieci: narracja zrównująca edukację seksualną lub kontakt z osobami LGBTQ+ z **zagrożeniem dla dzieci oraz dla wolności rodziców do wychowywania ich zgodnie ze swoim systemem wartości**. Przy czym według tej narracji zagrożeniem może być też identyfikacja dziecka z którąś z tożsamości lub orientacji LGBTQ+ lub sam kontakt z różnorodnością. „Seksualizacja” czy „ideologizacja” bywa także obarczana odpowiedzialnością za problemy i choroby psychiczne dzieci. Narracja „seksualizacji dzieci” często wiąże się z **dezinformacją na temat tzw. zepsutego Zachodu lub norm WHO** – zbieżną z inspirowaną przez rosyjskie władze propagandą.

W okresie prekampanii i kampanii wyborczej narracja ta powracała przede wszystkim w związku z obywatelskim projektem ustawy „Chrońmy dzieci, wspierajmy rodziców”. Z grona polityków promowali ją m.in. Jarosław Kaczyński, Elżbieta Witek, Przemysław Czarnek.

Meksyk. Rodzice spalili książki o ideologii LGBT i inne materiały promujące seksualizację dzieci.

[Translate post](#)



4:42 PM · Aug 28, 2023 · 20.7K Views

zagrożenie seksualne przede wszystkim dla dzieci: narracja przedstawiająca osoby LGBTQ+ jako agresorów seksualnych, także zrównywanie nienormatywnych tożsamości i orientacji z pedofilami. Szczególnie często powtarzały się nawiązania do sprawy śmierci dziecka posłanki **Magdaleny Filiks**, którego dane jako ofiary pedofila udostępniły osoby związane z Prawem i Sprawiedliwością (Dariusz Matecki, Oskar Szafarowicz).

Znaczy się, że jak moja córka będzie chciała tam sobie iść umyć ręce, to ma się spodziewać jakiegoś zbokola z "Wacławem" na wierzchu, który akurat oddaje mocz?

[Translate post](#)

9:20 PM · Aug 17, 2023 · 12.5K Views

🗨️ **transfobia**: wyrażanie pogardy i nienawiści wobec osób trans, a także nieuznawanie ich tożsamości i ekspresji za uprawnione. Może polegać na protekcyjnym postrzeganiu **procesu tranżycji jako (samo)okaleczania** – zwłaszcza w przypadku osób młodszych, dzieci i nastolatków. Często wiąże się z **wyśmiewaniem lub zozydaniem wyglądu osób trans**, uznawaniem ich za „dziwadła”.

Podobne narracje pojawiają się także wokół **drag queens oraz osób niebinarnych**. Osoby piszące pogardliwe komentarze często wszystkie osoby kontestujące normy związane z wyglądem czy tożsamością „do jednego worka”. Przykładem takiej nienawiści może być **dyskusja wokół materiału TVP na temat San Kocoń**, osoby kandydującej z list Koalicji Obywatelskiej ([zob. rozdział 7](#)).

🗨️ **obelgi kierowane wobec aktywnych polityków dotyczące ich wyrażanej otwarcie lub domniemanej orientacji seksualnej**. Kierowane do osób reprezentujących bardzo różne ugrupowania. Najczęściej obelgi te odnotowałyśmy w stosunku do: **Jarosława Kaczyńskiego, Dariusza Jońskiego, Michała Szczyrby, Roberta Biedronia, Krzysztofa Śmieszka** oraz **Krzysztofa Bosaka**.



Pogardliwe określenia osób LGBTQ+ – zwłaszcza na homoseksualnych mężczyzn – w dyskusjach internetowych często odgrywają rolę uniwersalnych obelg. To utrudnia badanie konkretnych narracji. Świadczy też o głębokiej normalizacji **homofobii** – i **ogólnie niechęci wobec osób LGBTQ+**.

4.2. Polityczni siewcy pogardy

Narracje pogardy czy nienawiści wobec osób LGBTQ+ najczęściej rozpowszechniały **osoby związane z ugrupowaniami prawicowymi lub ich potencjalni wyborcy**. Wyjątkiem były homofobiczne obelgi kierowane wobec Jarosława Kaczyńskiego. W tym przypadku odnotowałyśmy dużą aktywność potencjalnych wyborców Koalicji Obywatelskiej – na ich identyfikację pozwalało korzystanie z hashtagu [#SilniRazem](#). Również **narracje transfobiczne** wykraczają poza grono osób identyfikujących się z prawicą (spośród polityków: [Jarosław Kaczyński](#)) – o czym świadczy dyskusja wywołana zwolnieniem z TVN Krzysztofa Daukszewicza.

Powracającą w wypowiedziach polityków narracją była przede wszystkim ta odnosząca się do „seksualizacji dzieci”. Poza [wspomnianymi](#) już wyrazami poparcia dla obywatelskiego projektu ustawy „Chrońmy dzieci, wspierajmy rodziców” (Zbigniew Ziobro, Jarosław Kaczyński, Przemysław Czarnek, Elżbieta Witek i in.) widoczne były również **polityczne nagonki i kontrole w szkołach przyjaznych osobom uczniowskim LGBTQ+**. Odnosiły się do tego także osoby biorące udział w wywiadzie fokusowym:

Rzecznik Praw Dziecka zadeklarował też, że skontroluje wszystkie szkoły z [top 10 rankingu \(szkół przyjaznych LGBT – red.\)](#) – a ma on takie kompetencje, że może wejść do szkoły niezapowiedziany i przeprowadzić kontrolę całej placówki. (...) szkoły bardzo się tego przestraszyły. Mamy też przykład szkoły z Lublina, która może nie była na pierwszym miejscu w ranking, ale zajęła dosyć wysoką pozycję. Pamiętam, że była to szkoła, której bardzo zależało na tym, żeby pokazać, że jest tolerancyjna i że wszyscy się tam dobrze czują. I chyba przez to, że się dobrze czują, Fundacja PRO Prawo do życia zaczęła codziennie, od kilku miesięcy, stać pod tą szkołą z banerami oraz nagabywać uczniów i uczennice. Powtarzają narracje o tym, że ta szkoła seksualizuje dzieci, że namawia do dziwnych zachowań.

wywiad fokusowy z organizacjami wspierającymi osoby LGBTQ+, osoba 1

Poza Rzecznikiem Praw Dziecka, w sierpniu 2023 roku [interwencję](#) w szkołach w województwie opolskim podjął polityk Suwerennej Polski **Janusz Kowalski**. W swoim liście do dyrektorów szkół korzystał z narracji o „seksualizacji dzieci”, „indoktrynacji” i „propagandzie i ideologii gender” oraz obarczył równościową edukację seksualną odpowiedzialnością za zaburzenia psychiczne,

samookaleczenia czy wręcz samobójstwa młodych osób. Ten sam polityk piisał też na przykład o Paradzie Równości w Warszawie jako o „obleśnie wymalowanych dewiantach” i „narzucaniu obcej ideologii gender”.

Narracje antyLGBTQ+ propagowali również politycy związani z **KW Konfederacja Wolność i Niepodległość (Janusz Korwin-Mikke)**. Na przełomie sierpnia i września 2023 roku wytynęło na-
granie z Marszu Niepodległości z 2014 roku, na którym szef sztabu Konfederacji i działacz Ruchu Narodowego **Witold Tumanowicz** nawoływał do stworzenia publicznego „rejstru pedałów”.

4.3. Taktyki rozsiewania pogardy

Boty, trolling i ruch organiczny

Chociaż duża część przeanalizowanych komentarzy wyglądała na organiczny ruch autentycznych użytkowników, odnotowałyśmy także obecność w dyskusji **botów**. W okresie objętym badaniem **regularnie, raz na kilka dni, powracał publikowany w dużej liczbie (20-50 w ciągu kilku minut) komentarz** o tej samej, bardzo nienawistnej i nawołującej do mordów treści. Za każdym razem publikowane było przez inne, zwykle efemeryczne konto. Na 16 720 otagowanych pogardliwych wypowiedzi **ta treść powtórzyła się co najmniej 923 razy**.

O podobnych przypadkach opowiadały także osoby biorące udział w wywiadzie fokusowym:

50 dziennie się raczej u nas nie zdarza, natomiast regularnie mniej więcej co 2 dni choć jeden taki komentarz wpadnie. Czasami zdarzają się takie akcje, że trzeba momentalnie czyścić, bo komentarz pojawia się pod dwudziestoma postami archiwalnymi naraz.

wywiad fokusowy z organizacjami wspierającymi osoby LGBTQ+, osoba 2

Całkowita skala działalności botów nie jest możliwa do ustalenia – weryfikacja autentyczności użytkowników wymagałaby współpracy z platformami. Jeszcze trudniej jest ocenić rolę, jaką pełni złośliwy *trolling* pochodzący od ograniczonego grona użytkowników – czasami także zorganizowany i opłacany jak miało to miejsce na przykład w 2019 roku.



Inspiracje ze wschodu – i z zachodu

O **związkach narracji antyLGBTQ+ z rosyjską propagandą** powstało już wiele analiz, które stale zachowują aktualność ([Anna Mierzyńska](#)). Chodzi nie tylko o zbieżność narracji, czy stojących za nimi – radykalnie prawicowych – ideologii, ale także o możliwe do dokładnego prześledzenia zależności organizacyjne czy finansowe. W ostatnim czasie widoczne są też wzajemne inspiracje między polskimi narracjami, a tymi popularnymi w **Europie Zachodniej oraz Stanach Zjednoczonych**. Osoby biorące udział w wywiadzie fokusowym jako przykłady takich wzajemnych inspiracji i analogii wskazywały **narracje dotyczące „seksualizacji dzieci” oraz transfobiczne:**

Mnóstwo jest kopiowane z Wielkiej Brytanii w temacie transpłciowości, ale w temacie edukacji, mam wrażenie, że jeden do jednego odgrywamy sytuację z południowych stanów USA. Chodzi o kampanię wokół tamtejszych bibliotek. Jest to próba grania na takiej pseudooddolnej, aktywistycznej platformie prawicowych fundacji, dzięki którym każdy zaniepokojony rodzic może napisać jakiś obrzydliwy paszkwil do dyrekcji, a dyrekcja ma obowiązek się tym zająć. „Chrońmy dzieci” to nazwa kampanii, która była robiona już 3-4 lata temu. Polegała bodajże właśnie na tym, żeby zaniepokojeni rodzice pisali do dyrekcji szkół w celu przeciwdziałania seksualizacji. Szkoły miały sprawdzać, czy do szkół nie przychodzą pedofile, żeby masowo seksualizować dzieci. Ta odnoga, nazwijmy to para-aktywistyczna, polegająca na tym, że bierzemy bandę przerażonych, źle poinformowanych lub skrajnie uprzedzonych rodziców i nasyłamy ich na placówkę, żeby dyrekcja po prostu ze strachu niczego nie ruszała – to jest coś, co trwa od lat. A cały ten lobbying kończy się na szczęblu ustawodawczym. W związku z tym, w tym momencie już mamy już procedowaną przez Parlament ustawę. Pełen sukces totalnie podziemnej akcji, kompletnie niszowej – wywindowane do głosu tak „zdrowej moralnej większości”, czyli jak dla mnie jeden do jednego południowe stany USA.

wywiad fokusowy z organizacjami wspierającymi osoby LGBTQ+, osoba 3

Tym, co zauważamy, jest czarny PR robiony osobom trans przez osoby i organizacje związane z ruchami antytrans z największymi zasięgami. Takie osoby i organizacje często odwołują się do negatywnych dyskursów nas dotyczących – tych samych, które promowane są na Zachodzie, choćby w Wielkiej Brytanii. Nawet jeśli nie wspominają o nas wprost, to nawiązują do tematów, które my wprowadziliśmy do polskiego dyskursu takich jak świadoma zgoda.

wywiad fokusowy z organizacjami wspierającymi osoby LGBTQ+, osoba 5

Oczywiście, inspiracja zachodnimi ruchami antyLGBTQ+ oraz rosyjską propagandą nie wyklucza się nawzajem. Wręcz przeciwnie, są to często zjawiska związane sieciami wzajemnego finansowania i współpracy.

5.

„Nigdy nie zagłosuję na kobietę.
One kierują się emocjami a nie
rozsądkiem”. Wątki genderowe



5. „NIGDY NIE ZAGŁOSUJĘ NA KOBIETĘ. ONE KIERUJĄ SIĘ EMOCJAMI A NIE ROZSĄDKIEM”. WĄTKI GENDEROWE

Teoretycznie **kobiety** – ich problemy oraz zachęta do wzięcia udziału w wyborach – były na ustach niemal wszystkich najważniejszych ugrupowań politycznych. To samo hasło partie interpretowały jednak bardzo różnie. W jego obręb włączano np.: **prawo do legalnej aborcji do 12 tygodnia ciąży** (Nowa Lewica, Koalicja Obywatelska), lepszy dostęp do żłobków (Trzecia Droga) czy wzmocnienie wsparcia socjalnego (Prawo i Sprawiedliwość, Nowa Lewica). Działaczki organizacji feministycznych w podkreślały jednak poczucie **wykorzystania i instrumentalizacji tych postulatów**, do których politycy wracają w razie potrzeby:

(...) prawa reprodukcyjne wcale nie grają takiej wielkiej roli i często nadal traktowane są jako temat zastępczy, o którym lepiej nie mówić, żeby opozycja nie przegrała wyborów. Robiliśmy też badania przed samą kampanią i ich wyniki były podobne.

wywiad fokusowy z organizacjami wspierającymi prawa kobiet, osoba 3

Podobne reakcje wzbudził też **dalszy ciąg sprawy Joanny z Krakowa** – kiedy nie została ona zaproszona na Marsz Miliona Serc, który deklaratywnie miał odbywać się w reakcji na jej krzywdę.

Prześledzenie internetowych narracji odwołujących się do pogardy wobec kobiet i ich praw wymagało innego podejścia niż pozostałe pola tematyczne. **Dyskusje dotyczące dostępu do aborcji, epitety oparte na wyglądzie czy seksualizacja okazały się być bardzo częste.** Choćby w przypadku aborcji zidentyfikowano co najmniej 300 000 potencjalnie pogardliwych komentarzy. Identyfikacja dominujących narracji opierała się więc w tym przypadku na: (a) obserwacji internetowych profili polityczek; (b) wynikach wywiadu fokusowego; (c) pogłębionych *case studies* pięciu polityczek z sukcesem kandydujących w wyborach.

Polityczki różnych partii w swojej komunikacji doświadczały wielu pogardliwych wypowiedzi, które odnosiły się do ich płci. Dotyczyły one między innymi⁴:

⁴ Imiona i nazwiska w nawiasach to tylko przykłady.

☛ **wyglądu:**

- **seksualizacja** (Aleksandra K. Wiśniewska, Klaudia Jachira, Agnieszka Dziemianowicz-Bąk)
- **zohydzanie** (Beata Szydło, Elżbieta Witek, Katarzyna Lubnauer)
- **wysmiewanie retuszu** (Elżbieta Witek, Anna Zalewska, Klaudia Jachira)
- **publikacja prawdziwych lub zafalszowanych nagich zdjęć** (Klaudia Jachira, Grażyna Szrama)

☛ **seksualności:**

- **zarzucanie wybujałej seksualności** (Aleksandra K. Wiśniewska, Klaudia Jachira, Joanna Mucha)
- **groźby agresji seksualnej kierowane pod ich adresem** (Jana Shostak)
- **obrażanie ze względu na orientację seksualną** (Anna Maria Żukowska) lub **domniemaną orientację seksualną partnera** (Karina Bosak)

☛ **wieku:**

- **infantylizacja** – także dotycząca partnerów (Olga Semeniuk-Patkowska):
Poza uderzaniem w tożsamość genderową, obiektem hejtu jest także młody wiek. Jest to więc standard, że spotykam wypowiedzi brzmiące „Idź, gówniaro, do szkoły się uczyć”.
wywiad fokusowy z organizacjami wspierającymi prawa kobiet, osoba 2
- **obrażanie ze względu na dojrzały wiek** (Elżbieta Witek)

☛ **zarzucanie głupoty, odmawianie inteligencji ze względu na płeć** – także oskarżenia o emocjonalność (Joanna Mucha, Katarzyna Kotula, Jana Shostak)

☛ **zarzucanie „mordowania dzieci”, „feminazizmu”** – w stosunku do polityczek wspierających postulaty pro-choice (Katarzyna Kotula, Joanna Scheuring-Wielgus, Jana Shostak):

Wydaje mi się, że w naszym społeczeństwie, a szczególnie dla środowisk prawicowych, konserwatywnych, jednoznacznym jest, że jeżeli działasz na rzecz praw kobiet i przeciwdziałasz dyskryminacji ze względu na płeć, to oznacza, że zabijasz dzieci.

wywiad fokusowy z organizacjami wspierającymi prawa kobiet, osoba 5

KOBIETY SIĘ
NIE NADAJĄ

morderca

aborcjonistki

LEWICOWA IDIOTKA

feministki
do garów

ZABÓJCZYNI
DZIECI

histeryczka

POLAKOŻERCA

szmata

zbozczeńcy

KURWA

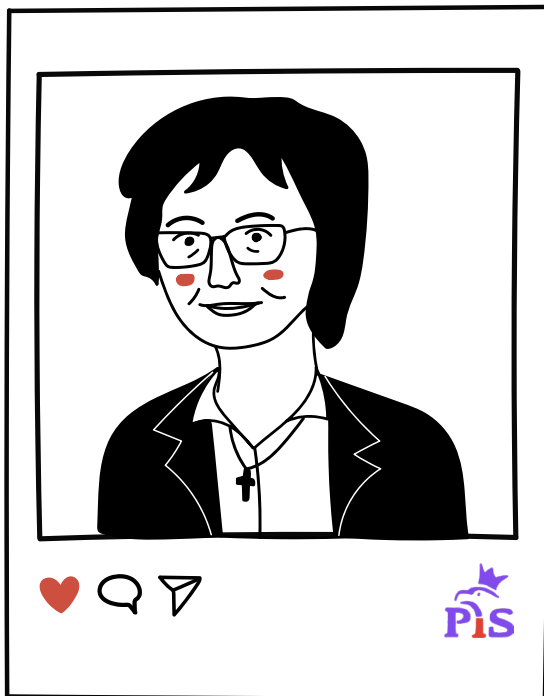
lesby

MORDERCY

Obrzydliwa
kreatura

5.1. „Lezie to rozmemlane jakby z bazaru wracała. PISholota”. Elżbieta Witek (KW Prawo i Sprawiedliwość)

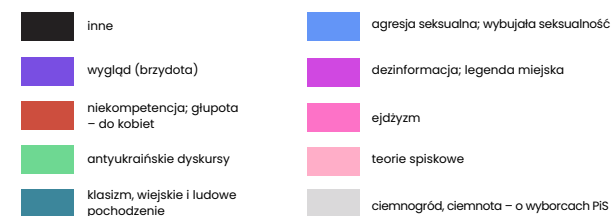
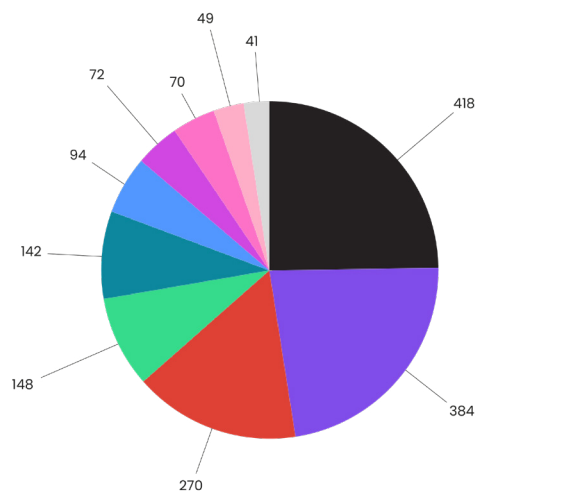
Elżbieta Witek



Elżbieta Witek jest ważną polityczką Prawa i Sprawiedliwości. W latach 2019–2023 – a więc także w trakcie kampanii wyborczej – pełniła funkcję Marszałka Sejmu RP. Wiele z jej ówczesnych działań opinia publiczna uznawała za kontrowersyjne. W okresie kampanii największy skandal wywołało ujawnienie w kwietniu 2023 r. informacji, że jej mąż od prawie trzech lat przebywa na oddziale intensywnej opieki medycznej szpitala w Legnicy.

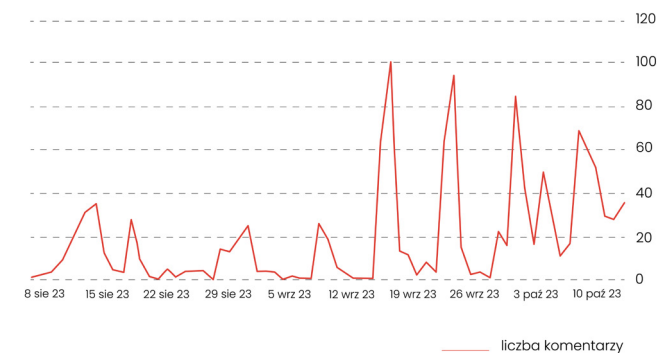
W oficjalnej komunikacji korzysta z [Facebooka](#) (24 000 obserwujących) oraz [X](#) (61 100 obserwujących). Często jest też oznaczana na przykład przez oficjalne konta Prawa i Sprawiedliwości lub Sejmu RP. Nie wchodzi w interakcje z użytkownikami.

Gwałtowne wzrosty pokrywają się z momentami publikacji nowych treści. 16 września wiele komentarzy sprowokowało jej orędzie w sprawie tzw. afery wizowej. Zwłaszcza na Facebooku dochodziło do intensywnego **trollingu**. Każdy post otrzymywał natychmiast nawet kilkaset komentarzy, w których wklejano ciegłe te same skierowane przeciw partii rządzącej memy.



Wykres 7. Podział przeanalizowanych pogardliwych wypowiedzi w oparciu o tagi (n=1688).

Rozkład wzmianek w czasie





Wykres 8. Dynamika czasowa rozkładania się przeanalizowanych pogardliwych wypowiedzi w czasie (n=1272).

Najważniejsze narracje:

- 🗨️ **zohydzenie wyglądu (odnoszące się także do kwestii klasowych):** „tapir”, „straganiara” – w tym także **wyśmiewanie retuszu:** „grafik płakał jak retuszował to ohydne babsko”
- 🗨️ **inwektywy ze względu na dojrzały wiek:** „stara, obrzydliwa baba”, „ohydny, stary babsztyl”
- 🗨️ **zaniebdywanie chorego męża:** „powinna się mężem zająć, a nie tańczyć po festynach” – w tym także **insynuowanie relacji pozamatkowskich:** „mąż w szpitalu, a ona z innymi się prowadzi”

Niewiązane z płcią:


- 🗨️ **agresywne insynuowanie niekompetencji** – w przypadku Elżbiety Witek niekoniecznie łączone z płcią
- 🗨️ **narracje antyużytkownik**
- 🗨️ **klasizm:** „wołna”, „pani z magła” – w tym uznawanie wyborców PIS za „mołoch”, „ciemnogród”, „ciemny lud”



Baba o mentalności dyrektorki w powiatowej szkło.
Ha tfu

[Translate post](#)


10:07 PM · Sep 16, 2023 · 54 Views



Grafik płakał jak wygładzał tekstury na tej wstrętnej z natury babie.
Powinna się zając mężem a nie żyrować reasumpcje grupy przestępczej
PiS.



[Translate post](#)

1:25 PM · Sep 23, 2023 · 83 Views



Jak do Lublina z p.Witek nie przywiozą klakierow.
Ciekawe ile Wesołych Autobusów przyjechało. Widziałem nawet grajka że
skrzypcami.Motloch musi pośpiewać

[Translate post](#)

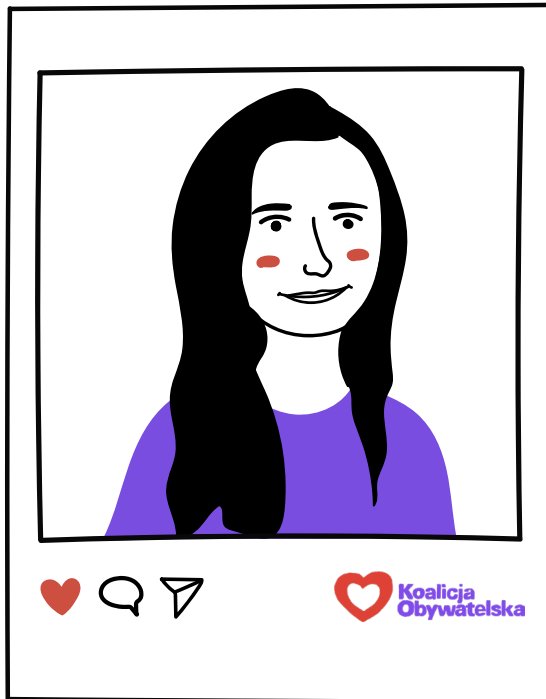


Oto @elzbietawitek
Lezie to rozmemlane jakby z bazaru wracała. To ma być Marszałek Sejmu w
święto państwowe.
Pisholota.

[Translate post](#)

5.2. „Pustostan wyrzeźbujący coś z włosów i pakujący to do otworu gębowego”. Klaudia Jachira (KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni)

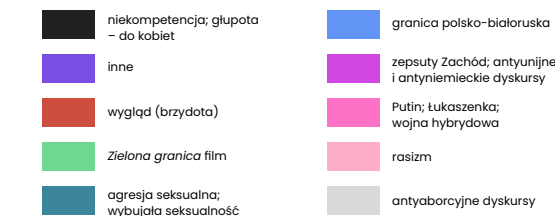
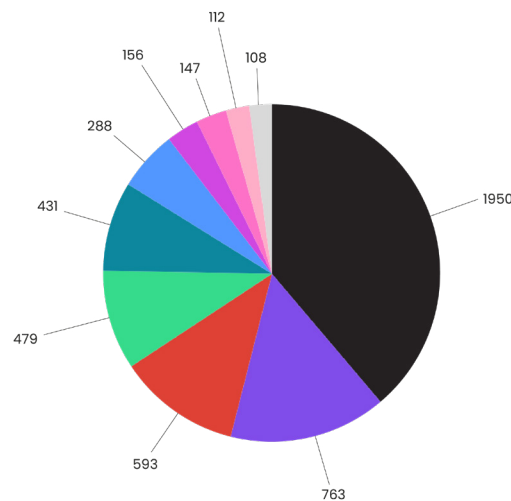
Klaudia Jachira



Klaudia Jachira jest polityczką związaną z Koalicją Obywatelską. W 2019 roku jako reprezentantka PO zdobyła mandat poselski we Wrocławiu. W 2023 roku przeszła do partii Zielonych. Zyskała dużą rozpoznawalność w związku z **wypowiedziami** uderzającymi w polityków Prawa i Sprawiedliwości, przede wszystkim Jarosława Kaczyńskiego. Przed rozpoczęciem kariery politycznej m.in. prowadziła w podobnym tonie **kanal w serwisie YouTube**.

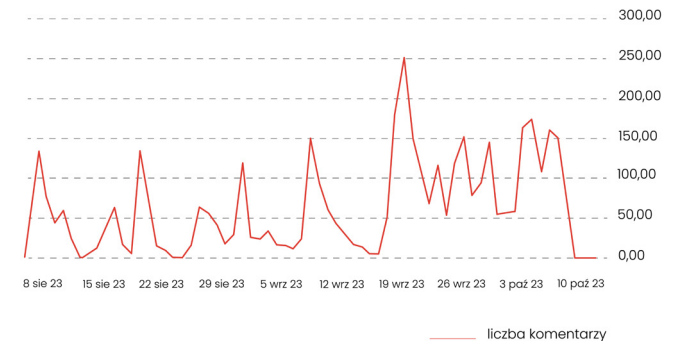
W oficjalnej komunikacji korzysta z **Facebooka** (205 000 obserwujących), **X** (74 900 obserwujących) oraz **Instagrama** (18 000 obserwujących). Jej kanał w serwisie YouTube jest nieaktywny. Co do zasady nie wchodzi już w interakcje z użytkownikami.

Ogólny wzrost liczby komentarzy poczynszy od 20 września 2023 r. wiąże się z premierą filmu *Zielona granica*. Klaudia Jachira aktywnie angażowała się w pomoc osobom na granicy polsko-białoruskiej i otwarcie o tym informowała. Dlatego, temat kryzysu na granicy był także powracającym motywem nienawistnych i pogardliwych komentarzy wobec niej. 22 września 2023 r. organizowany był specjalny pokaz filmu Agnieszki Holland z udziałem Klaudii Jachiry oraz innej kandydatki Zielonych, Urszuli Zielińskiej.



Wykres 9. Podział przeanalizowanych pogardliwych wypowiedzi w oparciu o tagi (n=5027).

Rozkład wzmianek w czasie





Wykres 10. Dynamika czasowa rozkładania się przeanalizowanych pogardliwych wypowiedzi w czasie (n=4233)

Najważniejsze narracje:

- agresywne insynuowanie niekompetencji, głupoty – między innymi odwołujące się do jej wykształcenia: „lalkara”, „alunia”, „kiepska aktoreczka”, „pacynka”. Także: insynuowanie choroby psychicznej: „debilka do psychiatryka”, „psycholka”
- zohydzenie wyglądu – przede wszystkim związane z brudem i rzekomymi wszami we włosach: „zawszawiona”, „wyżera gnidy z włosów”, „wszojadka”, „gnidojadka”
 - także: wyśmiewanie oznak starzenia się – siwizny
- seksualizacja: „ładna, ale debilka” – w tym:
 - zarzucanie wybujałej seksualności – często o podłożu antychodźczym, rasistowskim, odnoszącym się m.in. do jej zaangażowania w pomoc na granicy polsko-białoruskiej: „zaspokajacie potrzeby seksualne nielegalnych”, „inżynierzy czekają na ciebie”;
 - insynuacje dotyczące jej udziału w filmach pornograficznych: „wracaj do ruskich porno!”

Niezwiązane z pięcią:




- negatywne komentarze (mowa nienawiści) związane z filmem *Zielona granica*: „tylko świny siedzą w kinie”
- zachęty do przemocy odnoszące się do miejsca na liście (11): „dwie jedynki trzeba ci wybić”



A kim ty wsiarzu jesteś i kto ciebie gnidojadzie tam zapraszał ?
A po drugie .. co taki DEBIL jak ty zrozumiałby z tego co mówi na konferencji
prezes NBP Pan Glapiński...

[Translate post](#)

8:54 AM · Oct 6, 2023 · 244 Views



A w życiu, na tego niewychowanego brudasza nigdy nie zgłoszę, a
Polityczka to to miotła czyli tyczka z wieloma zakończeniami

[Translate post](#)



10:50 PM · Sep 21, 2023 · 148 Views



Twierdzisz, Urszulo Saro Zielińska/ [@Ula_Zielinska](#) (razem z
[@JachiraKlaudia](#)), że ten film pokazał jak na białoruskich bagnach obie
zaspokajacie potrzeby seksualne nielegalnych imigrantów?

[Translate post](#)

11:06 PM · Sep 23, 2023 · 14 Views



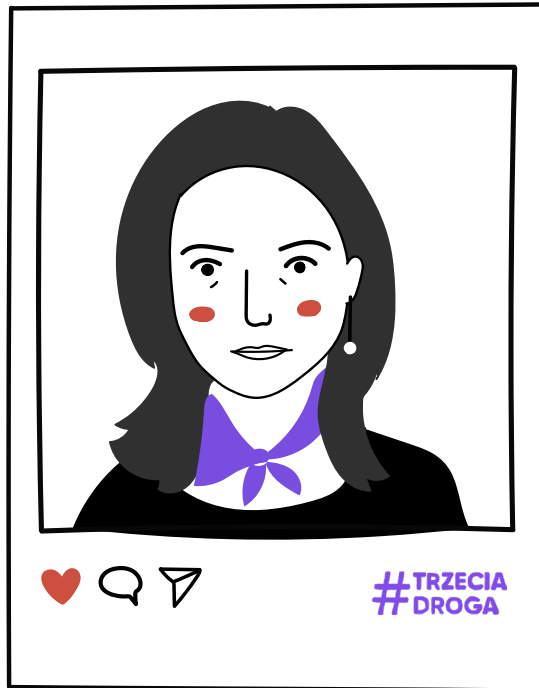
Umyłaś dzisiaj włosy?
Czy doszłaś do wniosku, że stwory w niemytach, są tłusciejsze a tym
samym smaczniejsze.... 🤔

[Translate post](#)

7:19 PM · Aug 29, 2023 · 81 Views

5.3. „Niektórym estrogen nie pozwala zrozumieć, jak działają granice”. Joanna Mucha (KKW Trzecia Droga PSL-PL2050 Szymona Hołowni)

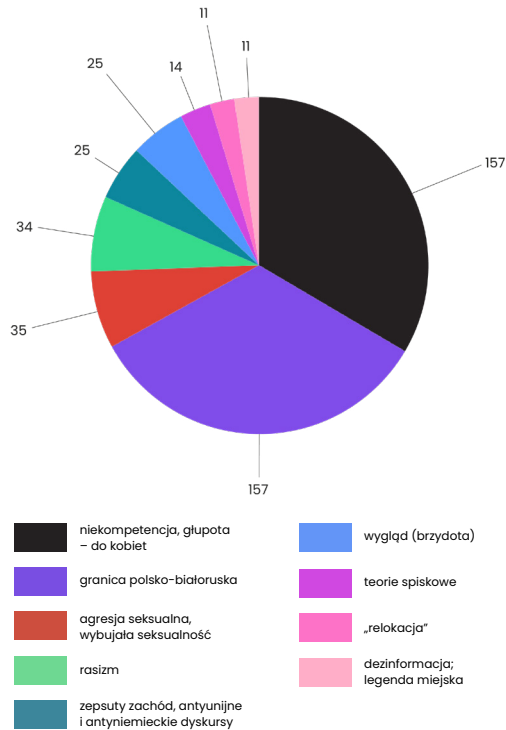
Joanna Mucha



Joanna Mucha jest polityczką od wielu lat aktywną na poziomie ogólnokrajowym. W latach 2007–2021 reprezentowała Platformę Obywatelską – najpierw w Sejmie RP, następnie w Parlamencie Europejskim. W 2021 roku przeszła do nowopowstałej Polski 2050. W wyborach 2023 roku startowała więc już z koalicyjnych list Trzeciej Drogi.

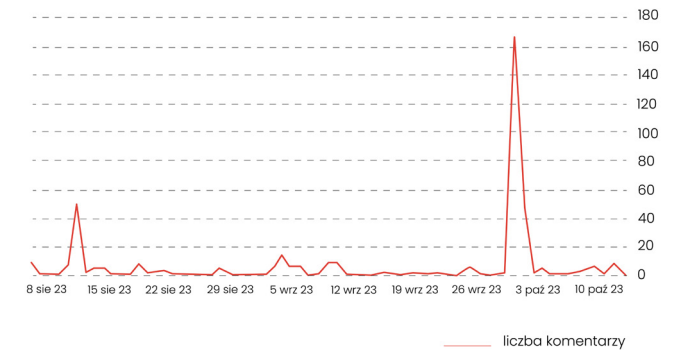
W oficjalnej komunikacji korzysta z [Facebooka](#) (59 000 obserwujących) oraz [X](#) (77 900 obserwujących). Często jest też oznaczana na przykład przez oficjalne konta Polski 2050. W czasie kampanii wyborczej regularnie występowała w mediach ([RadioZet](#), [TVN](#), [PolsatNews](#)). Nie wchodzi w interakcje z użytkownikami.

Joanna Mucha wzbudzała ogólnie znacznie mniej zainteresowania niż np. Elżbieta Witek czy Klaudia Jachira. Wysyp komentarzy – w tym pogardliwych i nie-nawistnych – na jej temat nastąpił 1 października 2023 r. Wiązał się z występem w Radiu Zet, gdzie m.in. z Dobromirem Sośnierzem oraz Anną Marią Żukowską omawiała temat granicy polsko-białoruskiej. Kiedy polityk Konfederacji wezwał Straż Graniczną do strzelania do migrantów na granicy, obecne w studiu polityczki sprzeciwiły się jego słowom. Ich sprzeciw poskutkował „nalotem” komentujących, którzy wyrażali wsparcie dla twierdzeń Sośnierza i dla Konfederacji – a Joannę Muchę i Annę Marię Żukowską obrzucali inwektywami i groźbami.



Wykres 11. Podział przeanalizowanych pogardliwych wypowiedzi w oparciu o tagi (n=469).

Rozkład wzmianek w czasie



Wykres 12. Dynamika czasowa rozkładania się przeanalizowanych pogardliwych wypowiedzi w czasie (n=392)

Najważniejsze narracje:

- 🗨️ **agresywne insynuowanie niekompetencji, głupoty łączone z płcią** – w tym:
 - **nadmierna emocjonalność, która ogranicza inteligencję** – także w kontekście niezgody na przemoc wobec osób na granicy polsko-białoruskiej: „estrogen nie pozwala jej zrozumieć”, „rozdygotane, emocjonalne panienki”
 - **powracanie do błędów popełnionych w poprzednich latach kariery politycznej**: „śpiewaczka sejmowa”, „to ta idiotka, co myśli, że jest III liga hokeja”
- 🗨️ **seksualizacja** – często o podłożu antychodźczym, rasistowskim, odnoszącym się m.in. do jej niezgody na przemoc na granicy polsko-białoruskiej
- 🗨️ **„zła matka”**: „dzieci porzuciła dla zabawy i polityki w Warszawie”, „dla kochanka”
- 🗨️ **wyśmiewanie oznak starzenia się i retuszu**

Niewiązane z płcią:

- 🗨️ **wypowiedzi antychodźcze (w tym nawoływanie do przemocy) w kontekście kryzysu na granicy polsko-białoruskiej**: „powinno się do nich strzelać”, „migranci są zagrożeniem dla naszych kobiet i dzieci”
- 🗨️ **żarty z nazwiska (obrzydanie)**: „muchy lata koło gówna”

Oczywiście @D_Sosnierz ma całkowitą rację. Po to straż graniczna ma broń i różne inne narzędzia ataku i obrony by wypełnić swoje zadanie ochrony granic. Jak trzeba w celu obrony strzelać to trzeba strzelać. Tego te rozdygotane panienki @joannamucha i @AM_Zukowska nie rozumieją.

[Translate post](#)

6:00 PM · Oct 1, 2023 · 2,295 Views



No nie przepowiesz tego lewusom... Oni nawet zbudują sobie szubienice i kupią sznur, na której w akompaniamencie rubasznych śmiechów przybysze z silniejszych kultur ich powieszą.

[Translate post](#)

11:21 AM · Oct 1, 2023 · 1,027 Views



Pani Joasiu @joannamucha 🙌, pani na Blond się przefarbuje, ten kolor będzie bardziej pasował do pani poziomu "wiedzy" 😊

[Translate post](#)

1:43 PM · Sep 26, 2023 · 28 Views



Cielátko @joannamucha pognana kiedyś z PO dzisiaj w Polska2050 ale rozumu nie przybyło za grosz. "matka" co porzuciła synów dla polityki i zabawy w knajpach i hotelach Warszawy a także z recitalem w Sejmie potrzebowała ich aby zrobić fotkę w kolejnej kampanii wyborczej. **Jest to całkowicie niewiarogodny polityk, kłamca i oszustka, wypowie każde słowo aby tylko pijar się udał - potwierdziła to będąc ministrem sportu i przekręty robione w czasie jej działalności.** To co wypowiadała wczoraj o defiladzie wojskowej w Warszawie potwierdza, że to - "*****" "PUSTY ŁEB" od urodzenia - marionetka i katarynka Donalda Tuska - myśli, że obok Szymona Hołowni zrobi wielką karierę ale znając polskich wyborców zostanie wyprowadzona trzecią drogą w pole i to na zawsze. @Polska2050 @NewsPlatforma @nowePSL Apel do mieszkańców Lublina i Lubelszczyzna - żadnego głosu na kłamczuchę Joannę.

[Translate post](#)

5.4. „Dzieciobójczynie. Adolf byłby dumny”. Katarzyna Kotula (KW Nowa Lewica)

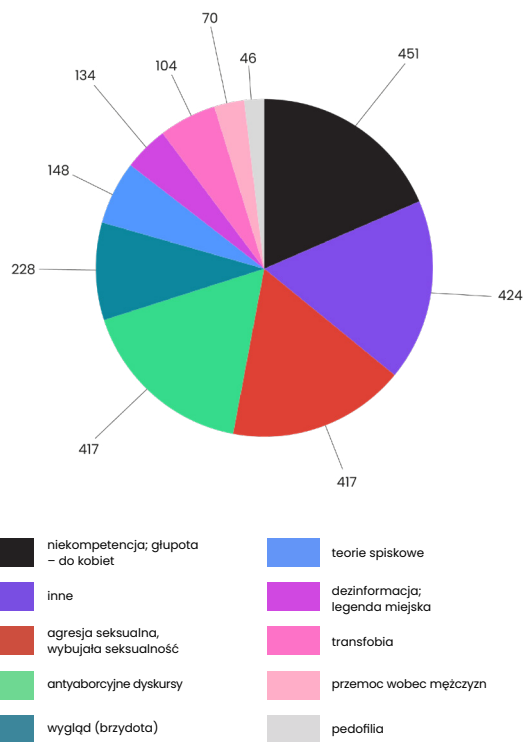
Katarzyna Kotula



Katarzyna Kotula jest polityczką związaną z Wiosną Roberta Biedronia (obecnie – Nowa Lewica). Od 2019 roku jest posłanką na Sejm RP. Znana jest szczególnie z działań na rzecz legalnego dostępu do aborcji. Przed rozpoczęciem kariery politycznej była m.in. aktywną działaczką Ogólnopolskiego Strajku Kobiet.

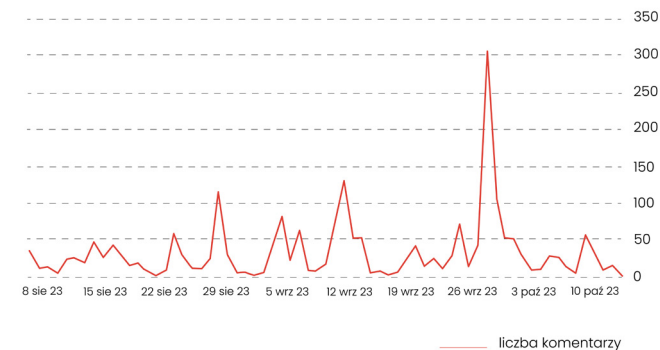
W oficjalnej komunikacji korzysta z [Facebooka](#) (12 000 obserwujących), [X](#) (18 400 obserwujących) oraz [Instagrama](#) (11 000 obserwujących). W czasie kampanii wyborczej regularnie występowała w mediach – w tym w [debacie Polsatu](#) poświęconej polityce społecznej. Wchodzi w aktywną interakcję z komentarzami, repostuje różne treści i bierze udział w dyskusjach.

Wzrosty w liczbie negatywnych, pogardliwych komentarzy pojawiły się zwykle w odpowiedzi na zabieranie przez Katarzynę Kotulę głosu w sprawach związanych z kobiecą seksualnością. Chodzi oczywiście o dostęp do aborcji, ale także o zmianę definicji zgwałcenia i włączenie do niej pojęcia „świadomej zgody na seks”. Największy wysyp komentarzy nastąpił jednak 28 września 2023 r. w efekcie [wizyty Katarzyny Kotuli w Polsat News](#), gdzie wystąpiła razem z reprezentującą Konfederację Ewą Zajączkowską-Hernik. Podobnie jak w przypadku Joanny Muchy poskutkowało to „nalotem” na jej konto wrogo nastawionych użytkowników sympatyzujących z Konfederacją.



Wykres 13. Podział przeanalizowanych pogardliwych wypowiedzi w oparciu o tagi (n=2439)

Rozkład wzmianek w czasie



Wykres 14. Dynamika czasowa rozkładania się przeanalizowanych pogardliwych wypowiedzi w czasie (n=2195)

Najważniejsze narracje:

- 🗨️ **dyskursy antyaborcyjne:** „dzieciobójczynie”, „chcecie zabijać dzieci”, „polako-żerca” – w tym:
 - **porównania do ideologii nazistowskiej:** „Adolf byłby dumny”
 - **oskarżanie kobiet o głupotę i rozwiązłość seksualną:** „puszczały się, niech znają konsekwencję”, „mogły się lepiej zabezpieczać”
- 🗨️ **agresywne insynuowanie niekompetencji, głupoty łączone z płcią:** „głupia gęś”, „głupia baba” – w tym **insynuowanie choroby psychicznej**
- 🗨️ **zarzucanie wybijanej seksualności** – często o podłożu antyaborcyjnym
- 🗨️ **zohydzenie wyglądu:** „Vifon”, „mop od podłogi”, „babochłop”, „tobie gwałt nie grozi”

Niezwiązane z płcią:


- 🗨️ **lewica jako komuniści-mordercy**
- 🗨️ **powracanie do historii przemocy domowej z udziałem Roberta Biedronia**



Lekarze to też nie mordercy chyba, że chcą iść drogą lekarzy bloku 10
Auschwitz. Oni lubili nam robić aborcję

[Translate post](#)

3:59 PM · Sep 4, 2023 · 56 Views



Lewica jest jak brzydka kobieta ze złym charakterem, którą nikt się nie
interesuje, więc obmawia wszystkie inne kobiety, które mają wzięcie.

[Translate post](#)


2:42 PM · Aug 9, 2023 · 110 Views



Konfederatka zastanawiająca się dlaczego mop do podłogi mówi... 🤔

[Translate post](#)

7:54 AM · Sep 28, 2023 · 1,922 Views



Lekarz to nie aktywiści aborcyjni którzy chcą mordować dzieci tak jak
członkowie lewicy.

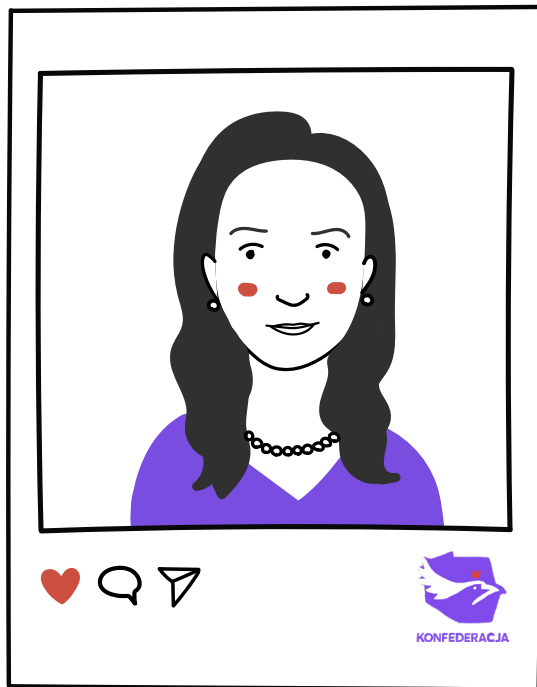
Was też nikt o zdanie nie pytał a narzucacie głupim i naiwnym kobietom co
mają myśleć w tym temacie.

[Translate post](#)

11:13 AM · Sep 4, 2023 · 3,679 Views

5.5. „Chłopak męża niech ci coś dorzuci”. Karina Bosak (KW Konfederacja Wolność i Niepodległość)

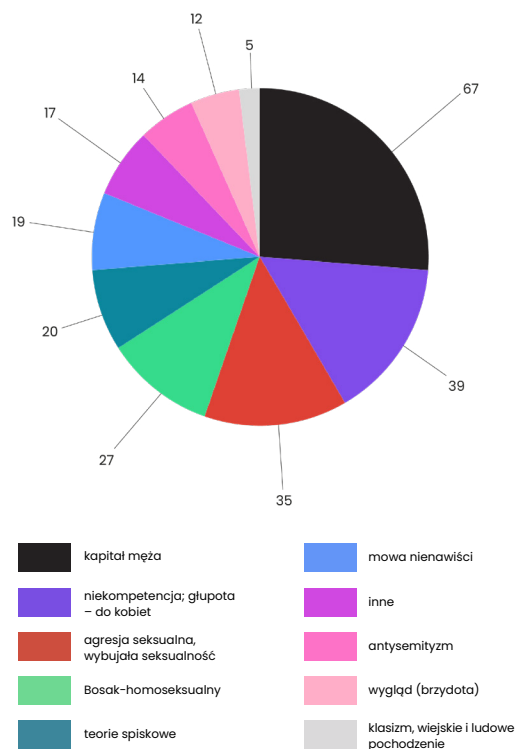
Karina Bosak



Karina Bosak w kampanii wyborczej 2023 roku kandydowała do Sejmu RP z list Konfederacji. Wcześniej **nie prowadziła działalności w ramach partii politycznych**. Była prawniczką zatrudnioną w fundamentalistycznej organizacji Ordo Iuris. Żona prominentnego działacza Ruchu Narodowego, Krzysztofa Bosaka.

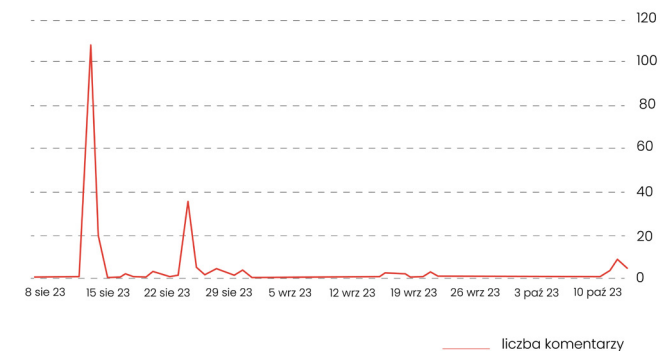
Karina Bosak praktycznie nie prowadziła kampanii wyborczej w internecie. W czasie trwania kampanii na oficjalnym koncie w serwisie X opublikowała zaledwie kilka postów. Dotyczyły one głównie gromadzenia funduszy na kampanię. Mimo to, udało jej się zdobyć mandat do Sejmu. Na swojej liście pokonała między innymi Janusza Korwiną-Mikke oraz Jacka Wilka.

Ponieważ Karina Bosak praktycznie nie prowadziła kampanii wyborczej w internecie, nie prowokowała też wielu dyskusji. 14 sierpnia 2023 r. ogłosiła swoją kandydaturę – zachęcając jednocześnie do dokonywania wpłat na poczet jej kampanii wyborczej. We wrześniu jej mąż Krzysztof Bosak poinformował o tym, że Karina Bosak jest w III trymestrze ciąży. Dopiero wygrana mandatu poselskiego i pokonanie m.in. Janusza Korwiną-Mikke przyniosło jej już po wyborach duże zainteresowanie medialne.



Wykres 15. Podział przeanalizowanych pogardliwych wypowiedzi w oparciu o tagi (n=255)

Rozkład wzmianek w czasie



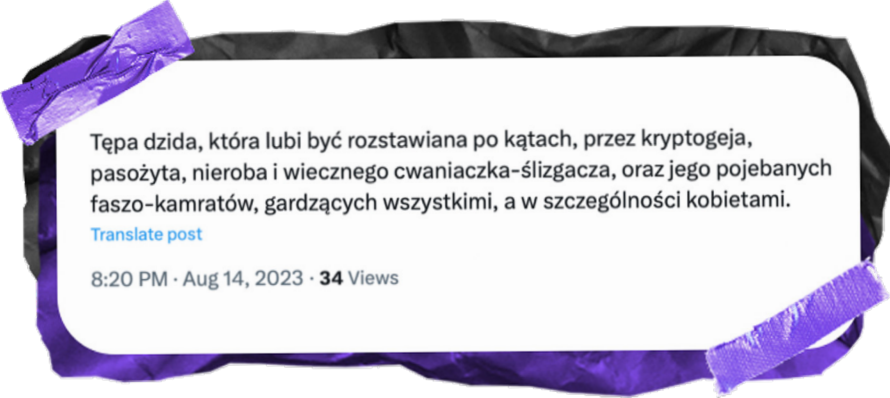
Wykres 16. Dynamika czasowa rozkładania się przeanalizowanych pogardliwych wypowiedzi w czasie (n=200)

Najważniejsze narracje:

- 🗨️ **agresywne insynuacje zależności od męża:** „Karina, koń Bosaka”, „tępa dzida rozstawiana po kątach przez męża”
- 🗨️ **agresywne insynuowanie niekompetencji, głupoty**
- 🗨️ **zarzucanie wybijatej seksualności** – w związku z pracą w Ordo Iuris: „z którym kolegą uprawiałaś seks?”
- 🗨️ **odwołania do rzekomej homoseksualności partnera:** „niech ci się chłopak męża dorzuci do kampanii” – czasem z użyciem słów obraźliwych wobec osób homoseksualnych: „pederasta”

Niewiązane z płcią:


- 🗨️ **antysemityzm:** „żydowa z długim nosem”, „Polki nie mają takich garbatych nosów”, „chazarska mordą”
- 🗨️ **inne teorie spiskowe, dyskursy antyszczepionkowe:** „maseczkowa zamordystka”



Tępa dzida, która lubi być rozstawiana po kątach, przez kryptogeja, pasożyta, nieroba i wiecznego cwaniaczka-ślizgacza, oraz jego pojebanych faszko-kamratów, gardzących wszystkimi, a w szczególności kobietami.

[Translate post](#)




8:20 PM · Aug 14, 2023 · 34 Views



pani z Ol...z którym kolegą pani na biurku sie dymała?

[Translate post](#)


4:56 PM · Aug 14, 2023 · 20 Views



Wooki, dej pani spokój. Pani zbiera na pocieszyciela na baterie, bo jej mąż woli wtyczki od gniazdek, że się tak elektrycznie wyrażę.

[Translate post](#)

6:16 PM · Aug 14, 2023 · 428 Views



Do rządu powinni iść ludzie mądrzy ,inteligentni , wykształceni .. tacy którzy mają wiedzę oparta na doświadczeniu .. Karinko daj sobie spokój .. serio . Lepiej idź z Marianna sher(czy schr..r) na dożynki lub do remizy na potańcówkę .. serio..

[Translate post](#)

10:46 PM · Aug 14, 2023 · 9 Views



6.

Podsumowanie



6. PODSUMOWANIE

☛ Pogarda wobec mniejszości – w tym mowa nienawiści – była w kampanii wyborczej 2023 roku silnie obecna. Najbardziej rozpowszechnione okazały się narracje ksenofobiczne i antymigranckie, których skala przewyższyła nasze pierwotne intuicje. W porównaniu z kampaniami wyborczymi roku 2019 i 2020, mniejsza była skala ataków na osoby i społeczność LGBTQ+ – choć narracje te nadal były obecne, zwłaszcza w wypowiedziach polityków konserwatywnych i osób ich popierających;

☛ Dyskurs większości ugrupowań skupiał się nie tyle na konstruktywnym proponowaniu jakiejś wizji przyszłości Polski, ile na negatywnym przedstawianiu politycznych przeciwników (np. Koalicja Obywatelska – Prawo i Sprawiedliwość, Lewica – Konfederacja). Wiele wskazuje na to, że dużą rolę odegrało myślenie „taktyczne” i strategie racjonalizacji – tak po stronie wyborców (np. „turystyka wyborcza”, kalkulacje dot. „wagi głosu”), jak i po stronie kandydujących ugrupowań (np. poleganie na wewnętrznych sondażach i wywiadach fokusowych z elektoratem). Może być to o tyle niebezpieczne, że w przypadku pogardy wobec mniejszości ryzykuje się stworzeniem błędnego koła między politycznymi deklaracjami a nastrojami społecznymi, w którym jeden element nakręca drugi. Politycy odpowiadają pogardliwymi wypowiedziami na domniemane potrzeby społeczne – tym samym wzmacniając nienawistne narracje i przyczyniając się do nakręcania opinii społecznej. Wszystko to zostaje uzasadnione nie emocjonalną, ale rozumową, taktyczną – czyli postrzeganą jako „lepszą” – argumentacją;

☛ Niejednoznacznie rysuje się wpływ nienawistnych narracji na nastroje społeczne i akty przemocy fizycznej wobec przedstawicieli mniejszości czy ich mienia. W wywiadach fokusowych przedstawiciele organizacji i inicjatyw społecznych nie łączyli aktów przemocy konkretnie z kampanią wyborczą. Według badań⁵, nienawistna narracja i promowanie pogardy przyczyniają się do budowania atmosfery niechęci, wrogości, a w konsekwencji – do innych form przemocy. Sprzyja także pojawianiu się u osób należących do mniejszości m.in. „stresu mniejszościowego”. Akty przemocy fizycznej wobec osób należących do mniejszości są same w sobie trudne do wy-

krycia ze względu na – potwierdzoną badaniami (1, 2) wysoką „ciemną liczbę” przestępstw, które nie są zgłaszane przez poszkodowanych;

☛ Polityczna nienawiść – zarówno ta motywowana ksenofobicznie, jak i wymierzona w osoby LGBTQ+ oraz w kobiety była zjawiskiem powracającym, wykorzystywanym już w poprzednich kampaniach wyborczych. Wątki antyLGBTQ+ na ogromną skalę pojawiły się w latach 2019 i 2020. Wzbudzenie strachu wobec migrantów z kolei było narzędziem budowania politycznego poparcia w 2015 roku. O ile jednak wrogie narracje dotyczące osób LGBTQ+ były wykorzystywane głównie przez ugrupowania o poglądach konserwatywnych i prawicowych (Prawo i Sprawiedliwość, Konfederacja), to te wymierzone w osoby różniące się ze względu na pochodzenie kulturowe czy kolor skóry zataczały znacznie szersze kręgi. Korzystały z nich również w dużej mierze ugrupowania identyfikujące się z politycznym centrum i demokratyczną opozycją, zwłaszcza Koalicja Obywatelska.

☛ Narracje odwołujące się do pogardy i marginalizacji wobec kobiet okazały się trudniejsze do jednoznacznego uchwycenia. Choć w kampanii wielokrotnie „prawa kobiet” powracały jako jeden z istotniejszych tematów, nie szło to w parze z brakiem hejtu czy to wobec kobiet w ogóle, czy wobec poszczególnych kandydujących polityczek. Na przykład narracje umniejszania kompetencji kobiet czy postrzegania ich przez pryzmat wyglądu lub seksualności są bardzo rozpowszechnione i znormalizowane. Często wchodzą one w interseksjonalne relacje z innymi wątkami mowy nienawiści – na przykład na inwektywy dotyczące wyglądu bardzo mocno narażone są transkobiety, a to kobietom reprezentującym postawy promigranckie grożą zarzuty dotyczące ich wybujałej seksualności czy insynuacje dotyczące gwałtów.

☛ Od czasu wyborów i zwycięstwa dotychczasowej opozycji doszło do drobnych, pozytywnych przesunięć, jeśli chodzi o narracje dotyczące osób LGBTQ+ – trudne jednak do jednoznacznej

⁵J. Fomina, *Komentarz ekspercki, w: „Przyjdą i zabiorą. Antyukraińska mowa nienawiści na polskim Twitterze”*.

oceny, dopóki nie towarzyszą im konkretne działania (np. wprowadzenie związków partnerskich, równości małżeńskiej). W nowym programie informacyjnym TVP, 19:30 wyemitowano pozytywny wobec tej społeczności materiał, a w umowie koalicyjnej zawartej między partiami wchodzącymi w skład nowego rządu znalazł się zapis o wprowadzeniu ścigania przestępstw motywowanych nienawiścią wobec osób LGBTQ+ z urzędu.

- ☛ W kwestii praw kobiet, póki co potwierdzają się tezy uczestniczek prowadzonych wywiadów fokusowych – o tym, że kobiety i ich prawa zostały w kampanii wyborczej mocno zinstrumentalizowane. Radykalnie zmienił się m.in. dyskurs polityków ugrupowań liberalno-centrowych na temat wolnego dostępu do aborcji do 12. tygodnia ciąży, którego wprowadzenie miało być jednym z priorytetów nowego rządu, a obecnie jest mocno podawane w wątpliwość.

- ☛ Niepokojące są także dyskusje dotyczące migracji i osób migrujących, które nadal pełne są niechęci czy wręcz nienawiści. Przykładem mogą być internetowe reakcje na sejmowe spotkanie Marszałka Sejmu Szymona Hołowni z przedstawicielami Fundacji Ocalenie, które wywołało falę oskarżeń o „wspieranie nielegalnej migracji”. Z kolei w parlamentarnej dyskusji dotyczącej powołania komisji śledczej ds. afery wizowej wielu polityków szerzyło strach wobec migrantów jako „potencjalnych terrorystów”. Poza obawą o dalszy wzrost antymigranckich nastrojów społecznych, stawia to pod znakiem zapytania polityczną możliwość wprowadzenia humanitarnych rozwiązań i standardów na przykład na granicy polsko-białoruskiej;

- ☛ Z niepokojem czekamy na nadchodzące wybory samorządowe i wybory do Parlamentu Europejskiego. Miniona kampania była na niespotykaną wcześniej skalę agresywna, posługiwano się manipulacją, nawoływano do nienawiści, obrzucano się wyzwiskami. Powszechne przyzwolenie na nienawistne wypowiedzi prowadzi do zaognienia i radykalizacji narracji, nie tylko tych dotyczących mniejszości.

7.

Case studies



7. CASE STUDIES

Poniżej prezentujemy kilka zjawisk, które wyróżniłyśmy w ramach badań jako wyjątkowe i wymagające obszerniejszego opisu. Ich wyjątkowość wynikała z różnych czynników – ze skali wzmianek i wpływu na dalsze dyskusje polityczne („afery wizowa”); ze słowotwórczego wpływu na bardzo różne nienawistne narracje („aktywizacje”); z bycia pozornie na wskroś innymi narracjami danego typu („homolobby w kościele”). Wszystkie łączą także to, że zawierają w sobie elementy interseksyjności.

7.1. „Oni też mogli kupić polskie wize”. Afera wizowa w Polsce

Na początku września 2023 roku w mediach pojawiły się doniesienia o korupcji w MSZ i nieprawidłowościach przy składaniu wniosków o wydanie wiz uprawniających do wjazdu do Polski i do strefy Schengen. Ta informacja jeszcze bardziej zaostrzyła i tak już burzliwą dyskusję wokół przyjmowania migrantów – w social mediach pojawiły się pełne stereotypów treści dotyczące afery.

W odpowiedzi na doniesienia o tzw. aferze wizowej pojawiło się wiele spotów odwołujących się do narracji antymigranckich i ksenofobicznych wyprodukowanych przez różne opcje polityczne. Koalicja Obywatelska oskarżała „mafie pisowską” o sprowadzanie „setek tysięcy migrantów”. W innym spocie, rozpoczynającym się ujęciami osób o śniadej cerze, przekraczających granicę, opatrzonymi arabskimi napisami i grającą w tle muzyką kojarzącą się z kulturą arabską, „anonimowy informator” mówi o sprzedawaniu wiz do Polski osobom z Bliskiego Wschodu. Na te słowa w kadrze pojawia się pięciu mężczyzn z plecakami, stojących w ruinach jakiegoś nieokreślonego budynku. „Informator” wymienia miasta, z których przybywają migranci – Islamabad, Stambuł, Rijad, Abudża (w tym czasie widzimy ujęcia czarnoskórych mężczyzn) – wszystkie miasta to stolicy krajów, w których dominującą religią jest islam.

Kraj pochodzenia migrantów jest w tej dyskusji dla opinii publicznej bardzo ważny. W wypowiedziach politycy, m.in. Donald Tusk i Roman Giertych, mówili w szczególności o sprowadzaniu imigrantów z krajów muzułmańskich. Wadim Tyszkiewicz mówił o „sprzedaży naszego bezpieczeństwa”, o tym, że „wizę mogli kupić potencjalni terroryści, przestępcy, uchodźcy z pierwotniakami”. Anita Sowińska

z Lewicy pisała, że „PiS [sprowadza] setki tysięcy imigrantów z krajów objętych terroryzmem”, a Anna Sobolak z PO w swoim spocie wyborczym wprost mówi, że PiS importuje terrorystów. Dodatkowo jednym z pięciu pytań, które Platforma Obywatelska zadała rządowi na temat afery wizowej dotyczyło rzekomego wpuszczenia do kraju kilkuset osób podejrzanych o terroryzm. Podkreślano, że wize można było zdobyć w krajach Afryki i Azji – ukazywanych jako obcych kulturowo oraz wyznaniowo. Wszystko to w celu odwołania się do strachu. Slogan, którego KO użyła w swoim spocie referendalnym („straszyli, straszyci, a sami ich wpuścili”) także działa manipulująco. Oni „ich” wpuścili, „ich”, czyli obcych, innych, tych, których powinniśmy się obawiać, którzy mogą nam zagrażać.

Po podobną narrację sięgnęła Konfederacja, której przedstawiciel Sławomir Mentzen pisał o „setkach tysięcy” i „pierzdyliardzie (sic!) nielegalnych imigrantów”, Stanisław Tyska zaś o „setkach tysięcy muzułmanów, Azjatów, Afrykanów”.

W odpowiedzi na zarzuty opozycji, premier Mateusz Morawiecki nazywa aferę wizową „sprawą nieprawidłowości wokół kwestii wizowych w MSZ [...], które dotyczą kilkuset wiz” i zadaje retoryczne pytania o to „czy w Polsce są dzielnice grozy?”, „czy w Polsce [...] jest strach przed gwałtami?”, „czy w Polsce [...] gangi narkotykowe tłuką się na ulicach?”. Pytania o te potencjalne zagrożenia wyświetlane są na tle ujęć osób o niebiałym kolorze skóry, popełniających przestępstwa. To połączenie szerzy stereotyp jakoby osoby o innej etniczności czy kolorze skóry były potencjalnymi sprawcami przestępstw i zagrożeniem dla Polaków. Premier w swojej wypowiedzi wiąże obecność imigrantów z przestępstwami i strachem. Polityki rządu bronił także Patryk Jaki podczas swojego wystąpienia w Parlamencie Europejskim 3 października 2023 roku. Podkreślał, że Polska jest najbezpieczniejszym krajem Unii Europejskiej, a rząd „wykrył i zatrzymał nielegalny proceder dotyczący 268 wiz”. Według Jakiego inne kraje członkowskie „wpuszczają miliony imigrantów” a efektami tego postępowania są „setki zabitych ludzi, wybuchające bomby, zamachy, wojny gangów, niespotykana liczba gwałtów, w tym na małych dziewczynkach”.

Roman Giertych, startujący z listy KO, bardzo aktywnie uczestniczył w dyskusji nt. afery w swoich social mediach. W jednym ze swoich wpisów w pierwszym zdaniu podaje dane dotyczące zgłoszeń

gwaltów i molestowań w taksówkach, a dwa zdania niżej pisze „#StraganyZwizami wpuścili do Polski tysiące ludzi bez żadnej kontroli”, tym samym powielając łączenie przemocy seksualnej z migrantami. Kilka dni później polityk opublikował kolejny post, w którym załącza zdjęcie ciemnoskórego krzyżującego mężczyzny z podpisem „Tylko PIS!!! Naszą drogą do Europy!!!” wersalikami. Tego samego dnia pojawiają się jeszcze dwa posty na profilu kandydata, obydwa nawiązują do informacji o tym, że migranci, którym nieprawidłowo wydano wizy byli filmowcami z Bollywood.

W sieci pojawiły się wizerunki Jarosława Kaczyńskiego, Mateusza Morawieckiego i Piotra Wawrzyka w turbanach i strojach kojarzących się z kulturą Bliskiego Wschodu z napisem *ahlan wa sahlan* (witajcie po arabsku), a także przeróbki, w których tłum osób o arabskiej aparycji, biorący najprawdopodobniej udział w jakiejś manifestacji, trzyma baner z napisem „oddajcie Wawrzyka!”. Udostępniano też wykresy liczby zezwoleń na pracę dla imigrantów z krajów muzułmańskich, w których wartości przedstawiane były za pomocą meczetów.

Wideo pod tytułem „oni też mogli kupić polskie wizy”, w którym pojawiają się zdjęcia osób odwołujące się do stereotypu migranta jako potencjalnego terrorysty czy przestępcy, zostało wyświetlone ponad 50 tysięcy razy i podane dalej 756 razy (stan na 27.11.2023).

Afera wizowa wyzwoliła wykorzystywane przez kandydatów lęki i stała się pretekstem do dorzucania rasistowskich treści i powielania stereotypów dotyczących migrantów, jak choćby łączenie osób



migranckich z terroryzmem i przemocą. Wypowiedzi polityków, straszące nas imigrantami, budziły lęk i doprowadzały do tak zwanej iluzji częstotliwości – użytkownicy mediów społecznościowych dzielili się spostrzeżeniami dotyczącymi liczby migrantów widywanych codziennie w miejscu zamieszkania (przykład). Pojawiały się także wypowiedzi wpisujące się w teorię wielkiego zastąpienia (przykład). W sieci ponownie udostępniano materiały dotyczące dawnych przestępstw z udziałem imigrantów, w celu potwierdzenia uprzedzeń.

7.2. „Homo lobby w kościele ma się dobrze”. Homofobia i duchowieństwo katolickie

W trakcie obserwacji mowy nienawiści skierowanej wobec osób LGBTQ+ zaskoczyło nas, że wiele spośród wypowiedzi homofobicznych dotyczyło księży. Aż dwa wzmożenia liczby komentarzy pokrywały się w czasie z ujawnieniem skandali seksualnych z udziałem duchownych (**20 sierpnia i 20 września**). To oczywiście nie znaczy, że były to narracje dominujące. O takich piszemy w [rozdziale 4](#).



Wykres 17. Dynamika czasowa rozprzestrzeniania się potencjalnie pogardliwych wypowiedzi wytypowanych w oparciu o słowa kluczowe (n = 67 347).

19 sierpnia w [mediach](#) pojawiło się doniesienie o duchownym, który miał masturbować się na plaży w Świnoujściu w obecności m.in. matki z kilkuletnią córką. Jedną z pierwszych osób informujących o sprawie była szczecińska radna Koalicji Obywatelskiej – [Dominika Jackowski](#). Udostępniła ona również dane osobowe księdza. 20 sierpnia w [mediach](#) pojawiła się informacja o jego samobójstwie, które komentujący połączyli z ujawnieniem sprawy masturbacji.

20 września doszło do ujawnienia w [mediach](#) seks skandalu z udziałem trzech księży z Dąbrowy Górniczej. Na terenie parafii miała odbywać się impreza z udziałem pracownika seksualnego. Gdy mężczyzna stracił przytomność, duchowni mieli odmówić ratownikom z pogotowia wejścia

do budynku – aż do interwencji policji. Kontrowersje wywołał także opublikowany przez biskupa sosnowieckiego Grzegorza Kaszaka [list](#), w którym nawoływał on do modlitwy za „obolałych i zawstydzonych księży”.

Internetowe narracje dotyczące tych dwóch spraw nie ograniczały się do uzasadnionej krytyki szkodliwych i krzywdzących zachowań, czy do wyrażania solidarności z osobami pokrzywdzonymi. Odnotowaliśmy wiele wypowiedzi, które łączyły te sprawy z **homofobią**. Wśród najważniejszych narracji można wymienić:

- 👉 (sprawa ze Świnoujścia) **zrównywanie homoseksualności z pedofilią**
- 👉 (sprawa z Dąbrowy Górniczej) **zrównywanie homoseksualności z rozwiązłością seksualną, z wybujałością seksualną**
- 👉 (obydwie sprawy) **„homolobby / lobby LGBTQ+” w Kościele katolickim – i nie tylko**

Jednocześnie, są to narracje na pozór kontrastowe do udokumentowanego (1, 2) w ostatnich latach **udziału wielu księży katolickich w promowaniu narracji antyLGBTQ+**. Ale tylko na pozór. Bo pojawiają się one zarówno w wypowiedziach użytkowników niechętnych Kościołowi, jak i tych, którzy się z Kościołem identyfikują.

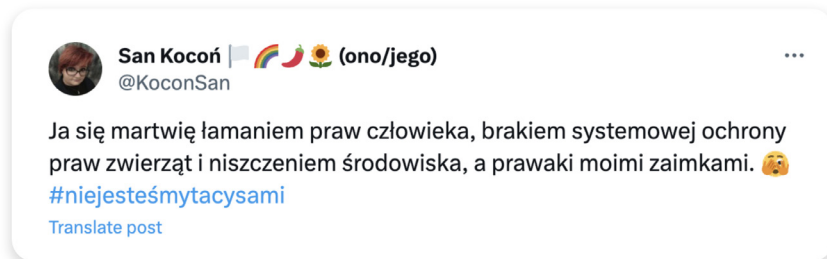
Zwłaszcza narracja o rzekomym działaniu w Kościele **„homolobby” (nazywanego też „lawendową mafią”)** – czy wręcz o sprawowaniu przez nie w Kościele władzy – pojawia się jako **narracja pochodząca z wewnątrz**. Osoby, które powtarzają tego rodzaju spiskowe opinie, często identyfikują się z religią katolicką. Są to niekiedy księża lub byli księża katolicy (ks. [Tadeusz Isakowicz-Zaleski](#), ks. [Dariusz Oko](#)), którzy domniemanemu „lobby” przypisują między innymi odpowiedzialność za przypadki pedofilii. Jest to więc narracja, która nawiązuje do dwóch bardzo krzywdzących narracji antyLGBTQ+. Jedna z nich polega na zrównywaniu homoseksualności z pedofilią. Druga – na utrzymywaniu, że istnieje „lobby LGBTQ+”, które sprawuje kontrolę nad różnymi organizacjami czy osobami publicznymi – w tym nad Kościołem katolickim.

To mieszanie porządku antyklerykalnego z homofobicznym świadczy po pierwsze o **społecznej internalizacji homofobii**. Dla wielu użytkowników okazuje się ona należeć do wachlarza pierwszych skojarzeń, kiedy mowa o jakimkolwiek nadużyciu seksualnym. Jednocześnie, wielu wypowiedziom

można przypisać wspólny pień **paniki moralnej** przed mniej lub bardziej realnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa – zwłaszcza dzieci (zob. więcej: [Michał Bilewicz](#), [Michał Łuczewski](#)). Ta z kolei skutkuje dla obydwu grup krzywdzącymi uogólnieniami, a w szerszej perspektywie także – **stereotypizacją i pogardą**. Jednocześnie, w przypadku wypowiedzi dotyczących duchownych panika moralna wydaje się bardziej zrozumiała. Stanowi pochodną **braku reakcji Kościoła, a także organów ścigania**, na wiele udokumentowanych przypadków pedofilii wśród księży.

7.3. „Aktywiszczę kjarzy się z k....szcze?”. San Kocoń w narracji prawicy


W październiku po raz pierwszy na listach wyborczych startowały wyoutowane osoby niebinarne. Jedną z nich było San Kocoń startujące z list Koalicji Obywatelskiej w okręgu nr 13, używające rodzaju nieokreślonego, posługujące się zaimkami ono/jego. Na jednej z konferencji prasowych KO Kocoń przedstawiło się jako aktywiszczę i rzecznicze prasowe. Wokół nagrania z tego wydarzenia TVP stworzyło materiał wyszydzający osobę kandydującą. Na pasku San Kocoń podpisane zostało jako „kandydat”, mimo że używa rodzaju neutralnego. Używając tych określeń od lat, Kocoń nie spodziewało się, że kwestia jego zaimków będzie tak szeroko omawiana:



Słowo „aktywiszczę” już od jakiegoś czasu zostało podchwycone przez środowiska prawicowe i używane w sposób pogardliwy. Jednak z powodu materiału wypuszczonego przez TVP na początku września 2023 roku, użycie tego słowa zintensyfikowało się (największy wzrost w okresie od 4 do

7 września), często było udostępniane wraz z hasztagami #wtylewizji i #strefastarcia, które nawiązują do programów emitowanych w TVP. Nazwy zawodów i tytułów z końcówką „-szcze” były używane do wyśmiewania osób wrzucanych do jednego „lewicowego” worka. Tak więc Agnieszka Holland, będąca wówczas na językach wielu w powodu premiery *Zielonej Granicy*, nazywana była „reżyserszczem”.

Po materiale wyemitowanym w TVP na Kocoń spadła fala hejtu:



Jak tego "aktywiszczę" zapisze PKW na karcie do głosowania? San Kocoń to pewnie jakaś Sandra?

[Translate post](#)

11:09 PM · Sep 4, 2023 · 539 Views

Słowo "chrząszcz" istnieje w języku polskim. Słowo "aktywiszczę" nie istnieje. To ideologiczny Konstrukt wymyślony na potrzeby chorej ideologii.

[Translate post](#)

11:42 AM · Sep 6, 2023 · 15.5K Views

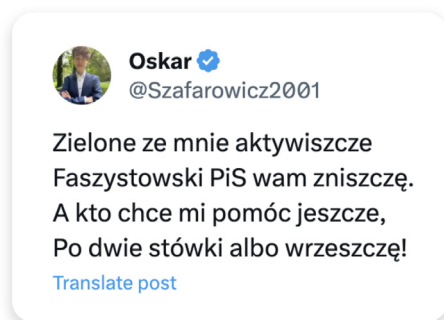


Ja tam kiedyś słyszałem "kurwiszczę" ale do tego aktywiszczę 🤔

[Translate post](#)

11:17 PM · Sep 4, 2023 · 315 Views

Oskar Szafarowicz, członek Forum Młodych PiS także nawoływał do nienawiści wobec Kocoń. Na swoim koncie w serwisie X udostępnił wideo z San Kocoń i opatrzył je wierszem swojego autorstwa:



W mowie nienawiści kierowanej do osób niebinarnych lub transpłciowych często spotykane jest wyśmiewanie się z używania wobec siebie określeń i zaimków, które najbardziej rezonują z postrzeganiem samych siebie. Wobec osób wychodzących poza binarny podział tożsamości płciowej stosuje się wyzwiska i nie szanuje się tego jak o sobie mówią. O języku neutralnym mówi się, że jest „nowomową spod znaku queer”. Konserwatyści od dawna nie akceptują feminatywów, które w języku polskim funkcjonują od dawna, a do tego wciąż żywego sporu dołączyły głosy sprzeciwu wobec języka neutralnego. Jadwiga Emilewicz (PiS) nazwała San Kocoń „aktywistką, tak sama mówi o sobie”, a także „egzotyczną kandydatką” – „to nie jest kwestia binarności czy niebinarności. To jest dość egzotyczny sposób opowieści o tym, kim **ona** jest i o co zabiega” mówiła w [wywiadzie z TVN24](#).

„[...] jestem osobą niebinarną i teraz mam wielki plan szokować wszystkie osoby o konserwatywnych poglądach swoim istnieniem. Zajmuję się polityką młodzieżową i tak przypadkiem się zdarzyło, że jestem osobą niebinarną. Przyznam jednak, że uruchomienie tej całej dyskusji o niebinarności i języku neutralnym w polityce, to bardzo niespodziewany, ale przyjemny dodatek do mojej kandydatury”⁶ – mówiło członcze Zielonych w wywiadzie dla [zaimki.pl](#)

⁶ źródło: <https://zaimki.pl/blog/osoby-niebinarne-na-listy-wyborcze>

17 października 2023 prawicowy portal niezależna.pl opublikował artykuł „[Aktywistyczne nie zostanie poselszczem. Sromotna porażka niebinarnego kandydata Koalicji Obywatelskiej](#)”. W samym tytule widać brak szacunku wobec Kocoń: użycie słowa „poselszcze”, które parodiuje formę neutralną, „sromotna porażka” jest określeniem silnie nacechowanym, niezbyt stosownym w tej sytuacji, a słowo „kandydat” jest rodzaju męskiego, który został użyty by podkreślić „fanaberie” jaką jest niebinarność (co więcej, to słowo jest wzięte w cudzysłów w tekście artykułu).

ANEKS METODOLOGICZNY

Celem badania był monitoring kampanii wyborczej w wyborach parlamentarnych 2023 roku. Badanie skupiało się przede wszystkim na nienawistnych wypowiedziach osób w sieci, tak więc nie tylko polityków i dziennikarzy, ale też zwykłych internautów, publikujących treści na platformach społecznościowych. W badaniu analizowano również, jak nienawistne treści publikowane są w internecie w czasie kampanii parlamentarnej i jakie narracje wśród nich przeważają.

Mowa nienawiści kierowana jest wobec wielu grup narażonych na dyskryminację, badanie koncentrowało się na trzech grupach – migrantach i ksenofobii, prawach osób LGBTQ+, i równości płci. Monitoring treści objął okres od 8 sierpnia do 15 października 2023 roku, a badaniu zostały poddane wypowiedzi publikowane w mediach społecznościowych (Twitter/X, Facebook, YouTube, Wykop.pl etc.). Do zebrania danych zostało wykorzystane udostępnione *pro bono* narzędzie SentiOne, które gromadzi w jednym miejscu treści publikowane na wielu platformach społecznościowych i które filtruje je za pomocą słów klucz⁷. Proces badawczy składał się z:

1. wyłonienia wpisów wpisujących się w nasze kryteria
2. otagowanie treści zgodnie z zagadnieniami poruszonymi we wpisach
3. zanalizowane za pomocą metody Krytycznej Analizy Dyskursu (KAD)⁸

Drugim elementem badania były wywiady fokusowe prowadzone we wrześniu 2023 roku. Rozmowy trwały około godziny i były prowadzone z osobami reprezentującymi organizacje pozarządowe, działające na rzecz mniejszości. Odbiliśmy trzy takie rozmowy – po jednej dla każdego pola tematycznego, które badałyśmy. Ich celem było przyjrzenie się temu, jak organizacje pozarządowe doświadczają mowy nienawiści i jak sobie z nią radzą w czasie kampanii wyborczej. Funkcję moderatorek we wszystkich grupach fokusowych pełniły autorki raportu. W wywiadach wzięło udział łącznie 17 osób.

Metodologia – gender/kobiety

Nieco inaczej wyglądało badanie narracji pogardy skierowanych wobec kobiet. Ze względu na rozpowszechnienie niektórych słów kluczowych (np. „zdzira”, „szmata”) oraz dyskusji (np. „aborcja”) niemożli-

⁷ Źródło: <https://zaimki.pl/blog/osoby-niebinarne-na-listy-wyborcze>

⁸ Interdyscyplinarna metoda badawcza, która skupia się na analizie języka w kontekście społeczno-politycznych i kulturowych relacji władzy. KAD ma na celu zrozumienie, jak język odwziewiedla i kształtuje społeczeństwo, władzę, ideologie oraz relacje społeczne.

wym byłaby analiza wszystkich czy nawet większości wzmianek. Dlatego w tym wypadku na podstawie obserwacji wybrano pięć polityczek kandydujących z pięciu komitetów wyborczych, których wypowiedzi w mediach społecznościowych oraz komentarze do nich zostały przeanalizowane za pomocą metody KAD. W doborze polityczek decydujące okazały się następujące kryteria:

- polityczka otrzymała mandat w wyborach parlamentarnych;
- wstępna obserwacja pozwoliła na stwierdzenie, że spotyka się ona z mową nienawiści w internecie.

W przypadku większości komitetów wyborczych (poza Konfederacją Wolność i Niepodległość) można byłoby wyłonić więcej niż jedną osobę spełniającą wyżej opisane kryteria. W podjęciu ostatecznej decyzji pomocniczo posługiwaliśmy się kryterium: (a) różnorodności (np. wiekowej); (b) domniemanej na podstawie obserwacji skali mowy nienawiści, oraz (c) obecności wątków interseksjonalnych (np. narracje klasistowskie, ksenofobiczne, anty LGBTQ+).

Definicja mowy nienawiści:

Mowa nienawiści obejmuje wszelkie formy wypowiedzi, które szerzą, propagują czy usprawiedliwiają nienawiść rasową, ksenofobię, antysemityzm oraz inne formy nienawiści bazujące na nietolerancji m.in.: nietolerancję wyrażającą się w agresywnym nacjonalizmie i etnocentryzmie, dyskryminację i wrogość wobec mniejszości, imigrantów i ludzi o imigranckim pochodzeniu⁹.

Definicja narracji:

Poprzez narrację rozumiemy **subiektywny sposób** opowiadania rzeczywistości w środowisku cyfrowym przy użyciu różnych treści, takich jak tekst, grafiki, wideo itp., w celu przekazania określonej informacji. Wobec tego nie tylko interesuje nas to o **czym** się mówi, lecz także **jak**. Elementy narracji w internecie mogą obejmować posty, filmy, hashtagi i wiele innych. Istotna jest również dynamiczność środowiska online, szybkiego przemieszczania się treści oraz tego, co jest łatwo podchwytywane przez użytkowników.

⁹ Rekomendacja Komitetu Ministrów Rady Europy nr R97/201997.

